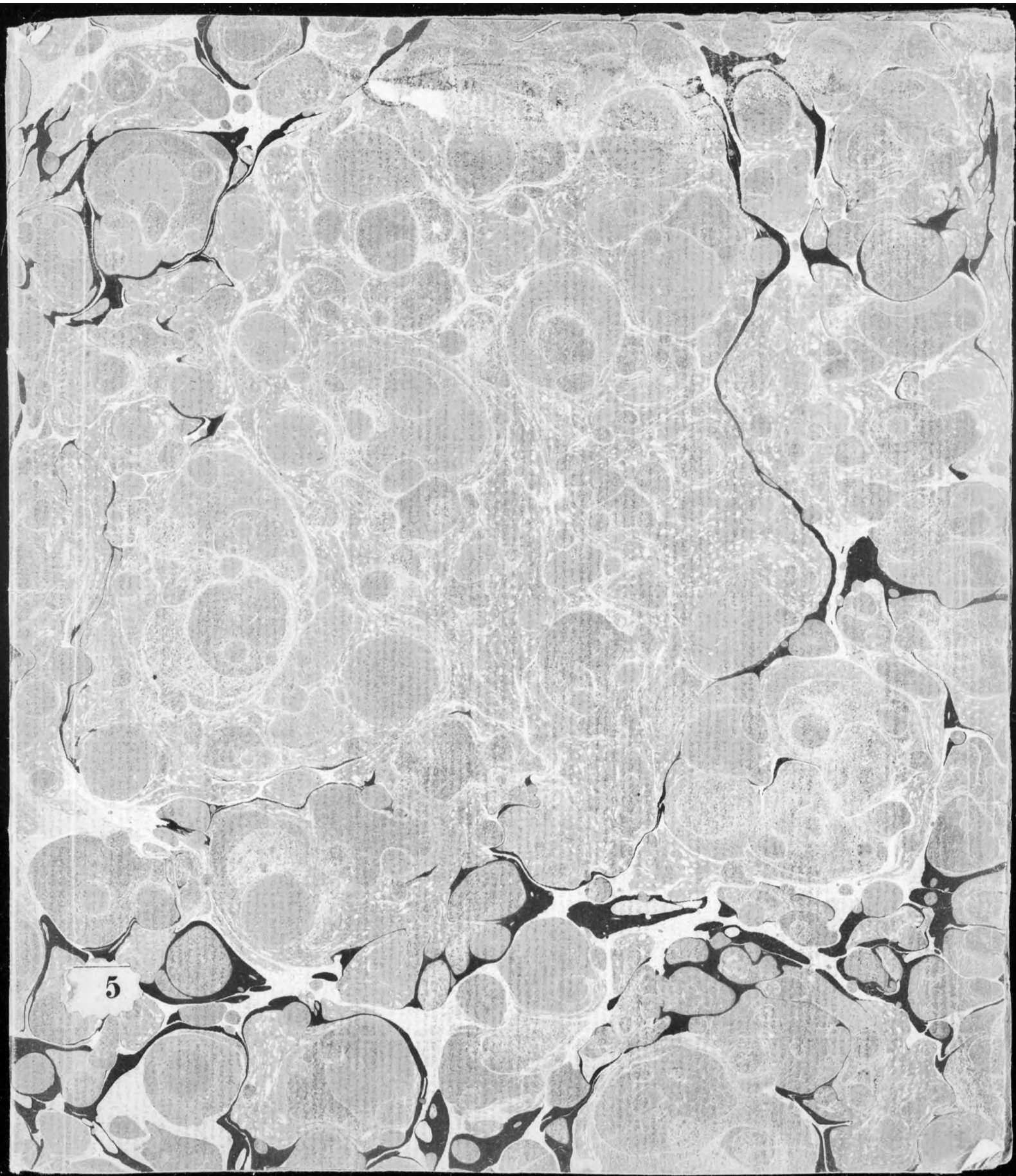

UBL: BKNOOG 5

5

Boekenroogen
5

DE VROUWEN-PEIRLE

18005

O F T E

DRYVOUDIGE HISTORIE

Van { Heleua de Aerduldige.
Grifeldis de Sagtmoedige.
Florentine de Getrouwe.

Alle dry aenfenelyk in veele Deugden, maer meest in lydsaemheyd, die sy in tegenspoed, overlafst ende beproevings getoont hebben.

Genomen uyt de oude Historien / ende nieuwelijck tot prospyt der Jonghepd oversien / by-een vergaedert ende seer verbeteret.

T O T B R U S S E L,

By L. JOREZ, Boek-drukker in de Boter-straet.

ken / dat Helena genaemt wird. Die wies op in alle godbzugtighepd ende deugden / ende wierd naer het lichaem soo schoon / dat men haers gelijken niet vond.

Als nu Helena bystien jaeren oud was / stierf haer moeder. Den Koning nu sonder wyf zynde sond boden in alle landen om booz hem een broutw te soeken / die schoon was als sijn Dogter Helena / maer sulke en vond men nergens. Oer-sulk wierd hy ten lesten met quaede liefde ontfeken op sijn Dogter / en dogt die te nemen tot een huysbzoutw / het welk hy haer ook te kennen gaf. Maer sy daer af beschrikt zynde / viel booz hem neder op haer knien / en septe met weenende oogen; o liefsten vader / zyt heter beraeden / men bind bzoutwen genoeg die gy met God en met eere moogt trouwen / al trouwt gy my niet tot verdoemenis van onser byder zielen. Ik braege daer niet naer / antwoorde den vader / ik zal u trouwen wien het lief of leet is. Doen septe Helena; weet vader dat ik lieber sterf dan u te trouwen.

Op dien tyd belegerde de Ongeloobige Napels / het welk den Patriarch onthoud aen Koning Antonius sijn swager / ende bad hem om bystand / waer toe den Koning sig haesteljk gereed maakte met alle sijn krpss-magt / en trok naer Napels / waer den Patriarch hem willekom heet. Doen septe den

Koning; o weerdigen vader / ik ben hier gekomen om u te helpen en u vanden te verjaegen / dat hope ik te doen / wille 't God eer wyf schepden / behoudens dat gy my een bede toestaen sult als den oozlog gedaen is / anders en begeere ik niet booz mynen arbeyp / wilt gy het niet doen / zoo zal ik terstond van hier repfen sonder u te helpen. Als den Patriarch dit hoorde / hy beloofde hem sijn bede toe te staen / want hy meynde wel dat hy geene onredelike saken begeeren zoude. Nu was den Koning verbleyd / ende sig bereyd hebbende om te stypden / trok upt Napels / ende sloeg soo vreeseljk op de Ongeloobigen / dat sy moesten de vlugt nemen / ende de stad Napels in vrede laeten.

Koning Antonius aldus het veld behouden hebbende quam weder te Napels / en septe tot den Patriarch dat hy wilde naer huys keere / ende begeerde 't gene dat hy hem beloofd hadde. Den Patriarch septe; begeert wat gy wilt het sal u geschieden. Doen sprak den Koning; ik begeere dat gy my toelaet te trouwen Helena myn Dogter ende uwe Niegte. Den Patriarch dit hoorende / septe; lieben swager ver-soekt een ander bede / want dese is tegen God ende tegen reden. Den Koning septe; ik begeere niet anders / gy hebt my beloofd myne bede toe te staen / en wilt gy 't niet doen soo sal ik van Napels niet

schepe / booz ik had de Stad geplundert ende verwoest.

Hoe den Koning wederkeerende van Napels, syne dogter Helena wismackte dat hy verlof had om haer te trouwen.

Als den Patriarch dit gehoort hadde was hy seer t'onbrede / overdenkende met wat middel hy sijn swaeger die onredelike begeerte soude mogen upt het hoofd steken / ende heeft naer veel woorden en redenen soo veel gedaen / dat hy van den Koning een maend optstels kreeg / hopende daer-en-tus-schen iet soude overkomen / waer dooz des Konings sinnen mogten veranderen. Dus is den Koning droebig wedergekeert naer Constantinopelen / denkende dat hy wel een maend optstels verdraegen soude. Maer onderwege oerwonnen hem sijn lusten / ende hy begonst te berriren waer mede hy tot sijn booznemen soude mogen geraeken. Hy heeft dan zelber brieven geschreben ende bezegelt / als oft hy die van den Patriarch gekregen had.

Te Constantinopelen hy sijn dogter komende / heeft sy hem vriendeljk willekom geheeten. Hy namp haer by de hand / en septe met balscher herte; liebe dogter / gy zyt alleen die myn herte bemint boden alle broutwen ter wereld / ende ik sal u trouwen / want uw Om den Patriarch heeft het my toegelaeten ende hy toonde haer de brieven.

Doen septe Helena; ik geloof niet dat den Patriarch toelaeren mag het gene dat tegen de wet Gods is / daerom sal ik u niet trouwen / al soud gy my het een lic van het ander doen trekken. Maer dese ende meer andere woorden dede den Koning sijn dogter slaepen gaen / en gebood het Hof te behangen met tapijsserpen / want hy s'anderen-dags trouwen wilde.

Helena half mismoedig, vertrekt in haer Kamer, en ontvlugt haeren Vader s'nagts te schepe.

Helena dus verstaen hebbende van hem geschepden / ende in haere kamer gegaen / maekende met weenen ende bringen der handen groot misbaer. Clarisse haer kamenier dat siende wilde haer vertroosten; dan Helena wilde daer naer niet hooten / maer grypde een zwaard dat in haer kamer hing / septe met felle woorden tot Clarisse; neemt dit zwaard ende dood my daer mede / of ik sal het u selde in 't herte steken. Mevroutwe septe Clarisse / en weent niet meer / ik sal u goeden raed geben om uwen Vader t'onkomen; laet ons op de Haven gaen / huert daer eenen schipper die u in een ander land boert ende soa sult gy uwen vader ontblijden.

Dese raed dogt Helena goed / en diens-bolgens sonder lang te beraeden / namp sy eenen gouden mantel om / ende gaf aen Clarisse een

kofferken gouds / ende ging met haer naer de Haven / terwylen het Hof sloop. Hier ontwekt sy enen schipper / tot wien Helena sepde : staet haestelck op / ende voert my met u schip in een ander land daer gy wilt. Den schipper sepde : Mevrouw dat dert ik niet doen / want ulven vader meent u te trouwen / ende soo dat hy het vernam / als ik wederkeere hy soude my doen doonen. Helena antwoorde / vziend ik sal u soo veel gouds geven dat het u niet noodig wesen sal hier weder te komen. Mevrouw / sepde den schipper / soo sal ik u boeren daer het u beliest. Soo is dan Helena met de oogden hol traenen van Clarisse geschepten en weg gebaeren / maer Clarisse wederkeerende in het Hof / ging op haer bedde liggen slaepen. Smorgens braeg sond Koning Antonius synen kamerling tot Helena / om te sien of sy gereed was / want hy haer verbeepde om te trouwen. Den kamerling klopte booz haer kamer / maer niemand spraker ; waerom hy kopsel / soo hart op de deure stiet dat Clarisse daer af ontwaekte / en braegde wie daer klopte. Den kamerling sepde / ik ben't / den Koning doet Mevrouw Helena braegen oft sy gereed is / dat sy haest tot hem komt / want hy haer verbeepde. Doen liet Clarisse den kamerling in / ende gaende met hem naer Helens bedde / hief de gordynen op / rest oft sy niet anders

getruwen had dan dat sy daer lag en sloop / ende begonst te weenen / seggende / eplaes ! waer mag Mevrouw wesen / dat ik haer niet binde. Als den kamerling dit sag ging hy't terstond seggen aen den Koning / den welken dit verstaende wierd seer gestoozd ende liep strax tot haer kamer / braegende aen Clarisse waer syn Dogter was. Dese antwoorde dat sy't niet wist. Waer ober den Koning haer dede bangen / en sepde : ten zy dat gy my mpne dogter wist / ik sal u doen sterben. Doen wierd Clarisse verbaert / ende vallende op haer knien / bad sy haers lps-genade ende sepde : Heer Koning ik sal u de waerhepd seggen van uw dogter. Gister avond als wy slaepen gingen / wilde sy haer selven dooden / dat ik nautwelckly keeren konde / daerom ik sepde haer dat het beter was dat sy weg ging ende een schip huerde barende op Gods gelepde. Volgens desen mpnen raed is sy schepe gegaen ende weg gebaeren. Als den Koning dit hoorde / wierd hy toornig ende dede Clarisse verbranden / zweerende hy spne kroon dat hy nimmermeer rusten soude voor hy hadde syn dogter weder gebonde. Oversulck dan hem gereed maekende met schepen en krygs-bolk / trok hy weg om Helena te soeken / de welke hy eerst na den loop van 22 jaeren heeft konnen agterhaelen / alsoo gy upt het verbolg deser Historie hooren sult.

Hoe Helena te Sluys in Vlaenderen aequam, en korts wederom ter Zee vertrok, daer de Roovers haer naemen : ende sy komt door schipbreuke in Engeland aen.

De schoon Helena is naer beele zylens met den schepe aengekomen voor slups in Vlaenderen alwaer sy den schipper wel betaelt heeft ende van hem oorlof genomen. Daer na ging sy naer een klooster daer Christene Nonnen in woonden onder Tribupt van den Heere van Sluys. Als Helena't klooster genachte / begonsten alle de kloekens te lypden. De Nonnen daer af verwondert zynde / liepen alle gaeder npt om te kyken / ende siende haer van den zee-kant astomen / gingen haer te gemoed / ende ontfangde haer zeer feestelck / soo dat Helena sijn verwonderde ende sepde sulck niet weerdig te zyn. De Nonnen baden haer dat sy hy haerlieden wilde blyben / het welck Helena haer-lieden toestond / en ging met haer in het klooster / blybende daer soo lang tot dat het den Prince heeft vernomen / den welken syn boden sond in dit klooster / gebiedende dat men hem Helena toesonden soude / oft soo niet / dat hy sou't klooster in brand doen steken. Als Helena hoorde dat het klooster om haeren t'wille soude in last komen

heest terstond oorlof genomen aen al de Ronnen die seer droebig waeren / en is weder gegaen naer den zee-kant / daer sp een schip vond met kooplieden / die sp om Gods wille bad dat sp haer dog mede voeren wilden / het welke sp geerne deden. Maer eplaes ! korts daer na als sp met de kooplieden op zee was / soo ontmoete hun-lieden een Kroof-schip / dat hun schrikkeljk bevoegt / in sulker boegen / dat sp van de roovers oberwonnen ende genomen wierden. De kooplieden smeten sp alle ober boord in't water / ende behielden niemand in het leven dan alleen Helena / die den Capiteyn in spn schip nam. Hy greep haer in spn armen ende kuste-se aen haeren mond / daer Helena seer tegen was / maer sp konde het niet beletten.

Sp viel dan voor den Capiteyn op haer knien / hem biddende dat sij eerst haer gebedeken mogt spreken / eer sp haer eer ende maeg-

dom verloor / het welk haer den Capiteyn ten lesten toeliet.

Soo viel dan Helena behangst op haer knien / ende riep God aen met een bierig ende aendagtig herete / seggende :

G weet wel / o mynen God / waeragtig !

Dat ik ontbloden ben met sinnen vordagtig /

Maer my te beschermen en ben ik niet magtig /

Sonder uwen goedertieren onderstand kragtig /

Die ik uwe Dienaereste ben verwagtig /

Gelph andere. O Hemelschen Regent / uwe Goddelpke oogen te mywaerts wend /

Eude wilt my barmherteljk houden ongeschend.

Behoud my dog o Heer der heere / Van dees onsupbere Doeben hier ontrent /

Op dat ik blyvend' in myn eere / Mag uwen lof altyd vermeere.

God heeft het Gebed van dese bedrukte Maegd verhoort / ende heeft terstond een geweldig storm-weder laeten opstaen / waer doo; het schip wierd in stukken gesmeten / ende alle die daer in waeren verdronken. Maer Helena bleef blieten op een stuk van het schip twee dagen ende twee nagten / ende quam met den bloed in Engeland aen eenen Boomgaerd / daer de takken

takken van de boomen ober het water hingen / van de welke Helena eenen bast grypde / trok haer selben te land / ende ging in den hof sitten rusten.

Hoe den Koning van Engeland Helena vond in den hof sitten, ende haer trouwde.

Als nu Helena by-na dood in den boomgaerd sat / soo quam daer Hendrik den Koning van Engeland passeren met spn Edelen / en vond die schoon maegd daer sitten / tot de welke hy sepde : Jongvrouw / hoe komt gy hier / ende wie heeft uwe kleederen alsoo bedorben ? Helena antwoorde : Heere / braegd my nu niet meer / maer geest my een luttel broods / of myn herte sal my van floute beswipen / ende met dien viel sp in onmagt. Den Koning hiel haer hoofd in spnen schoot / ende stak haer eenig krupd in den mond / soo dat sp weder bequam. Doen braegde haer den Koning andermael hoe haer kleederen soo bespikt waeren / Helena antwoorde : ik was in een schip met kooplieden op zee / daer ons de roovers oberwonnen / doodende al die in't schip waeren behalven my / daer na wilden sp my verkrachten ende onteeren / maer daer quam eenen grooten storm die het schip in stukken sloeg / ende sp verdronken alle die in't schip waeren / op my na / die twee dagen en twee nagten op een stuk van het schip gedreven hebbe

tot dat ik hier in desen boomgaerd aengekomen ben. Als den Koning dit hoorde / hadde hy medelyden met haer / ende haer op een peerd settende / bragt haer binnen Londen / want hem dogte dat sp eene welgeboze Maegd was ende van edelen geslagte / aengestien dat sp met goude lacken gekleed was.

Doen Helena een wyle tyds in des Konings Hof gewoont hadde soo bemerkte hy haer deugdelpke zeden / ende gaende eens met haer wandelen / braegde haer van wat land sp was en van wat afkomste : sp viel op haer knien ende sepde : Heere / helgt u niet / om dat ik myn geslagte niet en noeme / maer tegen myn baders wil ben ik upt myn land geblugt / want hy my doo; geweld trouwen wilde / en ben aldus by gebal in uw Rijk gekomen. Den Koning dagte da sp moeste een edel dogter wesen / gemerkt de goede manieren die in haer bleken. Hy hief haer op van d'aerde / en sepde : Jongvrouw / gy dunkt my weerdig te zyn eene Koninginne / daerom belobe ik u te trouwen ende te maeken Koninginne van Engeland. Helena viel weder op haer knien / ende sepde : Heer Koning / by uter gratie / het waere onwyshepd dat gy my trouwen soud / die niet en weet wie ik ben / ofte van wat land / ende heb anders geen goed dan de kleederen die ik aen hebbe. Doen nam haer

den Koning met'er hand/ en sepde : myn uptberkooze vrouw/ ik heb goeds genoeg booz ons bepde. Daer na ging den Koning in syn Paleys daer spne Moeder was ende syn Heeren/ tot welke hy sepde : Ik wil dat gy-lieden alle aen dese Maegd soo veel eere doet als aen my selve/ want ik wil haer trouwen en maeken Koninginne ende Vrouw van al dat myn kroone toebehoort. De Heeren antwoorzen alle t'samen/ Heer Koning al wat u beliest/ dat beliest ons/ maer d'oude Koningin nam haeren Zone op eene zyde/ ende sepde : gy slegten mensch/ syt gy dul of sot/ dat gy dese trouwen wilt/ die al de wereld doofoopen herft. Indien gy haer trouwt/ ik sal u bepde sulck een spel berokken/ dat gy't nuw leven lang bedenken sult. Gelijck sy eplaes/ waer sepde : want sy namaels sulke verraderpe boozfelde/ dat sy met seuen mans daerom verband wiezd. Doen sprach den Koning/ segt ende doet wat gy wilt/ ik sal haer nogtans trouwen.

Hier mede schepde den Koning van spne moeder/ ende gebood het Hof naer Koninglijcke staet te verciieren ende te behangen en alles te bereyden. Anderdags trouwde den Koning met groote lof en eer de schoon Helena/ daer groote feest om gehouden wierd tien dagen lang. Daer naer keerde elk weder naer hups : ende des Konings moeder vertrok

naer Doubere tot haer Paleys/ maer den Koning en de Koninginne bleben te Londen in blydschap leven want sy malkanderen bereijck beminden. Dit gedurende ontrent twee iaeren lang/ ende Helena wierd bebrugt van twee Sonen die naermaels door de verraderpe van des Konings moeder veel verdriet lyden/ alsoo gy nog boorder hooren sult.

Helena komt in lyden door het bedryf van de oude Koninginne.

Ontrent desen tyd ontfangt den Koning brieven dat eenen van syn beste vrienden bebogte wiezd dooz spne byanden. Oversulck berepde hy een groot heyrkragt/ ende stelde den Hertog van Gloucester Ruwaerd van Engeland. Ook liet hy maeken dry gelpke silbere zegelen/ den eenen behiel hy zelf/ den anderen gaf hy aen syn vrouw/ en den derden aen den gemelden Hertog spnen Ruwaerd/ hem hebelende syn goed en land/ want hy hem boven al spne andere Heeren betrouwde. Dac na nam hy oorlof van Helena/ den Hertog en al syn Heeren/ hun bebelende getrouwde te willen wese aen syn bock en land/ en is weg gebaeren.

Daer syn berrek quam de oude Koninginne spne Moeder dikwils in't Hof om Helena te bezoeken/ want sy groot ging van kinde. Soo gebiel het op eenen tyd dat Helena hy haer sittende/ ende met

het hoofd op haeren schoot rustende in slaep viel. Doen nam de oude tramalschele stillekens Helenas zegel upt haer bozse/ ende als Helena ontwaekte/ nam sy van haer oorlof en dede eenen goudsmid haelen die den zegel na maekte/ daer niemand af wiste dan sy en hy; ende als den zegel volmaekt was/ doode sy den goudsmid/ ende wirp hem upt een venster in het water. Daer naer stak sy den zegel weder hepmelck in Helenas bozse.

Helena baert twee Sonen, ende de oude Koninginne schryft valsche-lyk aen haeren Sone dat het twee honden waeren.

Na dat den tyd der natuere beruult was/ soo haerde Helena twee schoone Sonen/ dies den Ruwaerd seer blyde was/ ende sepde tot de oude Koningin dat hy het aen den Koning schreyben soude/ het welck sy ook geraeden heeft. Hy heeft dan eenen hode gefanden met eenen hzief ende hem hevalen dat hy dien selfs aen den Koning bestellen soude. Maer de oude Koninginne heeft den hode te Doubere gewagt waer hy daer dooz moest repsen/ en als hy daer quam soo wierd hy tot de oude Koninginne gebzagt/ die hem soo goede eier aendede/ dat hy van te veel dzinken in slaep viel.

Doen nam sy de bus met brieven en haelde daer den brief upt die den Ruwaerd aen den Koning sond/ waer in geschreben stond dat Helena

gelegen was van twee frisse Sonen/ ende dien brief verbrand heb- bende schreef sy eenen anderen/ hoe Helena misballen was van twee schroomelpe honden/ hem ontbi- dende terstont te schryben/ oft men hun dooden son of niet. Desen brief bezegelde sy met den naergemach- ten zegel ende stak dien in de bus van den hode bupien spne wete/ ende als den hode ontwaekte/ soo repde hy boozt. Boven dien dede de oude verraedster de passagen wagten of daer iemand henen repde oft van daer quam/ seggende : dat sy altyd seer verlangde om tyd ding te hoozen van haeren Soon.

Dus is den hode hy den Koning gekomen sonder eenig verlies ende heeft hem den brief gegeven. Als den Koning dit valsch geschrift las/ wierd hy in syn aensigt rood van beschaemtheit/ en gaf het te kennen aen den Patriarch/ den Oom van Helena die doen hy hem in't Leger was. Desen daer af verton- dert zynde/ braegde van wat Partie sy was : doen verhaelde hem den Koning hoe dat hy syn vrouw in syn land gebonden had by eene fonteyne/ dat sy upt haer land gebloden was om dat haeren Vader haer nemen wilde tot een wyf/ en dat hy haer trouwde tegens syns moeders dank/ maer dat hy noyt weten konde van wat land of gestalte sy was. Den Patriarch dit hoorende wierd van binnen beroert en sprak

tot den Koning; naer't uytwysen uwer woorden dunkt my dat gy getrouwt hebt myne Pigte / myns susters dogter die haer land verlaeten heeft om dat haeren vader haer trouwen wilde / ende niemand en weet waer sy verbaeren is. Den Koning was hier ober wat verblpd / maer maekte groot misbaer / om de quaede tdinge die hem geschreven was. Den Patriarch vertrooste hem / ende seyde : weest te vreden / misschien is het soo niet als hier geschreven is / mogelijk heeft dit iemand gedaen om uw Hupsbrouw met leugenen regen u te vermaeken / het welk uwe ege Moeder wel gedaen mogt hebben / want my dunkt dat het vrouwen geschift is. Daer op seyde den Koning : dat is soo niet / want den briez was bezegelt met den zegel dien ik liet aen myn Hupsbrouw ende aen den Hertog van Cloester / als ik de repse aennam.

Helena word ten onrecht veroordeelt om te branden.

Doen seyde den Patriarch tot den Koning : iemand mag den Zegel naer gesnede hebben / daerom schryft dat men uwe Hupsbrouwte brugten betwaert / tot dat gy selfs te land komt / ende ik sal den briez met eenen mynder boden af-senden / op dat hy nergens belet worde. Den Koning heeft naer des Patriarchs raed gedaen. Als nu den hode hy Doubere aengquam / daer

de oude Koninginne haer bespieters hielt / wierd hy van dese aenbeerd / ende booz de oude Koninginne gebragt / de welke hem in haer kamer leyde / ende soo mildelijck onthaelde / dat hy van dionkenschap in slaep viel. Als voornam sy den hode des Konings briez af / ende verbande dien / na dat sy hem gelesen had / ende dede sy haeren Secretaris / mits belofte van groote giften / eenen anderen briez schryben / belastende daer in aen den Rutwaerd / dat hy Helena terstont / sonder eenig vertoeben / verbranden soude met haere twee kinderen. Dese briez heeft de valsche tramachele toegezegeld met den valschen zegel en aen den hode hepmelijck in syne busse gesteken.

Doen ging sy weder tot den Secretaris / ende liet nog acht diergelijke brieven schryben / daer in den lesten stond dat den Hertog niet laeten soude van te doen verbanden Helena met haer kinderen op lpf en goed / want den Koning deerlijk bedrogen was : dede hy het niet / sy Majestept soude't op hem verhaelen ende op alle die hem in't tiende lit bestonden. Dus is den hode van daer geschepde / ende gekomen tot den Rutwaerd / hem den briez gebende. den Rutwaerd dien gelesen hebende wierd beschamt / vzaegende : Wie heeft u desen briez gegeven : Den hode antwoorde ; Koning Hendrik. Den Hertog sprak : gy

liegt / den Koning en dogte dat noyt / ende den Hertog liet den hode gebangen seiten / tot dat hy de opregte waerhepd soude weten.

Na dat de oude Koningin nog acht brieven had doen schryben en met haeren valschen zegel toegezegelt soo stak sy haeren Secretaris met een mes dood en wierp hem uyt een venster in't water / op dat haer beraderpe verborge sou blipen. Terstont hier naer dede sy tot haer home acht onbekende mannen / ende beloose aen elk tien mark gouds te geven hoor dat een ieder eenen van de selve brieven draegen sou aen den Hertog van Cloester hem seggende dat sy quamen van den Koning Hendrik dien sy te Papels lieten / het welke dese acht mannen met Eed geswozen hebben te doen. Oude Koningin dede dan alle dagen eenen van hun-lieden gaen elk met eenen briez aen den Hertog den eenen booz en den anderen na ; den Hertog dit siende wist niet wat doen / ende ontbood d'oude Koningin seggende haer van doen te hebben. Sy is tot hem gekomen / die haer seyde : siet Houtw dese brieven / ik derf die aen onse jonge Houtw niet toonen. Doen seyde d'oude berraedster ; waerom / sy moet het dog eens wete / ik sal se haer wel toonen en ging soo met den Hertog tot Helena haer toonende des Konings brieven. De welke als Helena die gelesen had / seyde : eplaes hoe mag dit kome dat de

liefde die my den Koning in syn bertrek betoonde soo verkeert is : Dit hoorende den Hertog syne Pigte / met meer andere vrouwen die daer by waeren / sy begonsten seer te weenen. Maer d'oude tramachele vertrooste-se al te saemen met een gebepnst herte.

Terwylten sy dus by Helena waeren quam daer den derden briez die nog scherper bebel dede als de twee boozgaende. Doen ging de oude Koningin by Helena sitten / en seyde : dogter zyt te vrede / soo lang als ik lebe / sal u niet misschieden / al sou ik myn leven booz u wagen. Daer af wierd Helena een luttel verblpd / maer s'anderdags smorgens quam daer nog eenen briez ende naer den noen eenen anderen / die van dese saeke hoe langer hoe swaerder bebel dede waer van den Hertog seer droef wierd / en seyde tot de oude Koningin / wat sullen wy doen met dese saeke ? Dat valsch wyf antwoorde / de brieven die mynen sone send zyn hoe langer hoe strenger / oversulke en wil ik my niet moepen / want ik syne gramschap ontsien.

S'anderendags quamen nog twee mannen elk met eenen briez / boorts nog ander tot negen toe / waer af den lesten den strengsten was. Als den negensten briez gekomen was / soo is de oude Koninginne naer Doubere gerepft / seggende dat sy haers soons bebel niet langer wederstaen en wilde. Daer

over Clocester seer bedrukt was : Heer/ 't is beter dat een vrouwe want hy dogte/ waert dat hy des Konings bebel niet volhjegte/ dat hy daerom lpf en goed verliessen soude/ en nogtans en wist hy niet hoe hy spnder vrouwe het le- ben soude konnen benemen. Doen sepden des Hertogs Raeds-lieden :

Helena word de Hand afgekapt, maer Maria van Clocester, Nigte ofte Susters Dogter van den Hertog, word voor Helena verbrand.

Als de Heeren dit tot den Hertog gesepd hadden/ ging hy tot Helena met den lesten brief/ en las haer dien geheel upt met weenende oogen/ seggende : ik wilde wel dat ik noyt geboren waer/ soo en soude ik dit sel werk niet volhengen dat my den Koning bebo- len heeft. Daer op sepd Helena : is het alsoo myns mans begeerte ik wil geerne sterben/ maer het deirt my seer dat myn kinderkens sterben moeten/ die niemand opt misdaen hebben. Och mogt ik mynen Heer spreken booz myn dood/ ik sou te lieber sterben/ maer eplaes! Heen ik. Vrouwe/ sepd den Hertog ik moet mynen Heere een likteeken van u toonen als hy komt/ op dat hy niet en sepd dat ik een

andere gedood hebbe. Doen spak te slaen/ maer de gemeeynte van Helena/ neemt hier myn hand met de ringen die hy my gaf upt groote liefde als hy my trouwde/ dat hy daer door gedenke de groote sel- hepd die hy my nu betoont. Den Hertog riep eenen spnder knechten ende bebal hem Helenas hand af- te slaen/ maer de gemeeynte van Londen sulke vernemende/ wilden den Hertog dood slaen/ want sy Helena seer beminden om haer deugd. Als den Hertog dit sag/ lepd hy-se wederom/ ende dede-se s'anderendags voor den dage verbranden sonder iemands wete.

Alus bleef Helena geheel den nacht hy den Hertog met haer kinder- kens/ alwaer grooten rouwe be- dzeben wierd van alle die daer wa- ren/ sonderlinge van Maria van Clocester/ des Hertogs Nigte/ de welke sinneloos mepnde te worden ende sepd/ waer 't dat men haer vrouwe ombzogt/ sy sou haer sel- ven ook het leven nemen/ ende viel op haer knien booz den Hertog/ seggende : Goom/ doet my verbran- den/ en laet Mevrouwe de Konin- ginne leben/ de welke spak : dat en mag niet wesen. Doen sepd sy : Goom/ laet twee kinderen maken van laken en andere dingen/ die sal ik met my dzaegen als gy my doet dooden/ op dat ik alsoo Mevrouwe met haer kinderkens verlos/ 't is beter dat ik alleen sterf dan onser hier/ soo dan Goom/ kiest hier van het beste. Helena dit hoozende viel in onmagt booz Maria van Cloce- ster/ de welke met luyder stemme riep tot den Hertog : Goom lepu

Mezouw daer sy by van de dood is en dood my want ik booz haer sterben wil. Nigt sepde den Hertog / na dien gy booz haer sterben wilt / ik sal uwen raed doen / en hy liet haeren arm afschappen / dien hy by hem sette in syn slaepkamer / maer Helenas hand bonden sy aen een van de kinderkens / selde-se al te saemen in een bootje met dyp vooden ende wat wipns / en lieten-se dypven. Daer naer wierd syn Nigt voor den dag berhzand / soo dat niemand anders wist dan dat het Helena was.

Hoe Helena in eenen Bosch haer twee kinderen verloor.

Helena dan in 't bootje sitten-
de / is soo lang gebloten tot dat sy quam in Britanien aen eenen grooten Bosch daer sy te land ging met haer kinderken upt het schip het welk ten derden dage weder-
keerde te landen op de selve plaats waer Helena inging. Als Helena te land gegaen was / begonst sy seer deezlyk te klaegen met weenende oogen / en sepde : de aldergrootste Maegd des Hertogs van Cloester Nigt heeft my van de dood verlost met selber booz my te sterben / het welke my deiren mag want al ben ik verlost van de menschen / ik moet nu hier sterben van de beesten / oft indien ik de dood ontgaen / wie sal myn nood-dyft winnen / want ik maer een hand hebbe om my selven te geneeren. Tusschen dit

kermen ende klaegen viel sy in slaep. Doen quam daer eenen wolf ende eenen leeuw die de kinderken wagnamen ende in het bosch dzoegen / daer sy'er lange om bogten / want elk wilde-se alle beyde hebben. Dit sag eenen hermyt die in het bosch woonde / en liep snel toe om de kinderens de beesten af te nemen. Doen liep den wolf weg laetende het een kind liggen / maer den leeuw dzoeg 't ander kind in syn hol. Den hermyt nam het een kind op dat den wolf had laeten liggen en droeg het in syn klups. Daer naer ging hy tot het leeuwen-hol / en wagte daer tot dat den leeuw daer upt was gegaen tot zyn bejag / ende ging doen daer in / en haelde het kind daer upt / het selve ook dzaegende in syn klups by het ander / noemende het Lion en 't ander Erm / om dat het eenen erm had aen hem gebonden. Dus heeft den hermyt dese kinderken opgeboerd sestiën jaeren.

Hoe Helena tot Nantes in Britanien te schepe quam met Kooplieden die haer om Gods wille lieten mede vaeren.

Als Helena ontwaakte waeren haere kinderen weg / dies sy seer versugte ende weende. Och armen sepde sy / waer zyn myne kinderen? Oplaes! waerom hebben my de beesten ook niet verbeterden die myne kinderen verstonden hebben

hebben : want ik weet wel dat sy my van geen menschen genomen zyn. Aldus stond sy half uytstinnig alomme siende / dat sy aen de eene zyde niet en sag dan wildernisse / ende aen d'ander zyde niet dan water en wolken. Ten lesten wierd sy van berre getwaer een deel schepen met kooplieden / die sy met luyder stemme toeriep / hun-lieden bidden de om Gods wil dat sy haer met hun-lieden voeren wilde. Dese kooplieden kregen beernis met haer / ende naer het land toekomende / hebben haer ingeuomen / en gebraegt waerom sy soo bedroeft was : Doen vertelde sy hun-lieden haer ongehal / hoe dat sy haer twee kinderen verloren hadde / dies sy alle medelpdig waeren. Ten eynde quamen sy met de schepen te Nantes in Britanien / alwaer Helena oozlof nemende van de kooplieden / en hun seer bedankende / is in de Stad voor de hupsen gegaen biddende eene aelmocse om Gods wille / en is ten lesten gekomen booz 't hups van eene vronwe die de arme vrouwen herbergde booz de helst dat sy om Gods wille haelden / daer Helena woonde sestiën jaeren lang. Maer doen vertrok sy van daer / vermits die van Britanien alle ongeloobighe waeren.

Op den selven tyd was ook op de reys koning Antonius met groote bekracht om syn Dogter Helena te soeken / en is soo lang te schepe geyest tot dat hy ten lesten quam te

Sluys in Vlaenderen / daer Helena ook eerst aenquam. Alhier te land komende ging in 't Klooster / ende vzaigde naer Helena. De Abdiss sepde dat sy daer een luttel tyds gewest was / ende hoe ende waerom sy vertrokken was / soo dat sy van haer niet wisten / dies den koning seer bedrukt was / en swoer dat hy nimmermeer rusten soude voor hy had Helena gebonden / ende ging van daer te schepe.

Hoe den koning Hendrik weder te land komt, en verneemt de dood van Helena.

Koning Hendrik van Engeland syn booznemen in Italien volbragt hebbende / is gekomen te Salonie / ende sond eenen hode tot den Hertog van Cloester / hem seggende dat den koning quam / ende dat hy hem seer gebod aen Helena die hy lief had boven alle dingen ter wereld. Doen sepde den Hertog : bemint hy-se soo seer / waerom heeft hy-se my doen berhzanden met haer twee kinderen ; daer op sepde den hode : o Heere hebt gy die schoonste / edelste en goedertierenste Drouw verbrand / soo blicd weg eer den koning komt / want hy al 't goed des werlds soo seer niet bemint als haer. Den Hertog die hoorrende verstond wel dat Helena ver-raeden was / ende begonst te schypen.

Konings hier na quam den koning te Londen / daer hem den Hertog blydelyk ontfing / en hy vzaegde

hoe het met Helena was / en met Maria syne Nigt. Den Hertog antwoorde / seer wel. Doen septe den Koning / God zy geloofd / dat ik se nog sien sal en spreken. De oude Koninginne quam ook / en heet haeren Sone willekom met groot misbaer waer ober den Koning hem seer verwonderde / en septe : Moeder zyt niet droef / want wy syn alle gesond wedergekeert. De Moeder septe : o Sone / ik heb rden om droef te zyn / want den moorder Cloester heeft verband de liefste die ik ter wereld had dat is Helena met haer twee sonen. Van dese woorden wierd den Koning uytspanig ende riep dat men den Hertog dood slaen soude / den welken daer af verbaert wierd / ende septe : Heer Koning / het gene dat ik gedaen heb / hebt gy my selfs geboden. Gy liegt valschen berraeder septe den Koning / gy schyft my dat sy gelegen was van twee honden 't welk valschelyk gelogen was / want het twee schoon sonen waeren. Als den Hertog van twee honden hoorde / soo wist hy wel dat het berraeders gedaen hadde / ende meynde hem by den Koning r'ontschuldigen maer de schalke berraedster sprak tot haeren sone : had gy Helena soo lief als gy segt gy soud wel terstond brack doen ober hem die-se verband heeft met haer kinderen. Doen wierd den Koning nog meer gestoort ende gypende syn sweert / sloeg na den Hertog braegende : hoe doyst gy He-

lena verbanden? Den Hertog antwoorde dat hy 't hem bevolen hadde met nege brieven die nege verschepte boden tot hem byogten bezegelt met des Konings principalen zegel / het welk hy begeerde soo voor regt te toonen. Den Koning septe : kont gy dat hoor regt toonen / soo vergebe ik u dit misdaet. Daer naer ging den Koning met de Heeren op het Paleys / daer de oude berraedster ook quam bzaegen aen haeren sone waerom hy niet ombzigt den genen die syn Houtw en kinderen verband had.

Binnen desen quam eenen byenden hode tot den Koning / seggende : Heer / den Koning Antonius van Constantinopel is daer / en begeert in uwe stad te mogen herbergen. Den Koning met al syn Heeren reden hem tegen / en braegde hem wie hy was en wat hy sogt? Koning Antonius antwoorde / ik soek myn dogter de schoon Helena. Daer op septe den Koning Hendrik : ik ben ook bedzoekt om eene die Helena heet / welke den Hertog van Cloester verband heeft met haer twee sonen / met wat regt hy 't gedaen heeft / sal hy eer lang betoonen. Als dit Koning Antonius hoorde / veranderde hem al syn bloed / ende hy bzaegde wat byouw dat sy was / ende van wat land! Koning Hendrik antwoorde dat hy het niet en wist / maer hy vertelde hem hoe hy haer gebonden had by een fonteyne

ende hoe sy hem gesept had dat sy upt haer land gebloden was / overmits haeren vader haer trouwen wilde tot een wyf / en hoe hy-se trouwde tegen syn moeders dank machende haer Koninginne van Engeland. Dit hoozende Koning Antonius / riep met luyder stemme : och myn liebe dogter Helena / zyt gy dood / dat sal my myn leven kosten. Met dese woorden was Koning Hendrik soo seer bedrukt / dat men niet en wist wie men eerst troosten soude / ende sy syn soo na Londen gereden met groote droefhepd.

Den Koning houd Raed, ende den Hertog doet voor den selven syne ontschuldige.

Als de Koningen te Londen waeren / is daer met de Heeren Raed gehonden / alwaer den Hertog van Cloester boozhagt de negen boden elk met synen bzief in de hand die hy gebragt hadde / want den Hertog had dese al-te-saemen gebangen geset / het welk seer boozigtelyk gedaen was. Doen dede den Hertog aen den Koning alle dese brieven lesen elk besonder / toonende hem synen zegel / waer ober den Koning seer verwondert was en dede elken besonder sweeren van waer ende van wien sy die brieven gebrogt hadden. Den hode van Paleys swoor dat hem den Napelschen Patriarch synen bzief gegoven had-

de. Doen septe den Koning Hendrik met sellen moed / dat hem den Patriarch berraeden had ende swoor dat hy 't op hem sou bzeken. Daer naer dede men d'ander acht boden sweeren / waer af de seben valschelyk sworen / maer den achtsten septe : Heer Koning / ik en weet niet wat men met my doen sal oft hangen oft bzanden / maer om myn ziel te behouden / sal ik de waerhepd seggen. De oude Koningin hoozende dat desen hode wilde de waerhepd seggen / is gelopen tot den Koning haeren sone en septe : soon het verwondert my hoe dat gy dus lange bzaelt van regt te doen ober den moorderden Hertog die uwe huyshoutwe Helena heeft doen verbanden. Dit hoozende den Hertog / ging voor den Koning / en septe : Heer Koning als gy upt het land reysde / soo stelde gy al uw Koningryk onder myn magt / het welk ik als nog in handen hebbe / want het uwe Majestept nog niet overgenomen heeft. Oversulks slaen ik myn hand aen dese byouw als eenen die dat vermag te doen / ende nog Regent ben van dit land / ende ik sal haer gebangen houden tot dat ik weet wie dese berraderpe aengesteld heeft. Soo wierd van de Koninginne gebangen ende in een kamer gestoten.

Doen swoor een hode dat hem de oude Koninginne den bzief ge-

geben hadde / ende hy had hem selber upt Doubere gebzagt / niet wetende dat'er eenig berraed in besloten was. Daerom begeerde Koning Antonius dat desen hode ende den hode van Papeles by soude zyn van de dood / om dat sy de waerheyt geseyd hadden / maer dat men d'andere een quaeude dood soude doen sterben / het welk hem toegestaen wierd. Doen begeerde Koning Antonius van syn Engelsche Majesteit dat hy tegen d'oude Koninginne mogte spreken / het welk hem de booz. Majesteit toeliet / ende dede hem den Hertog van Cloester by haer leyden. Koning Antonius dan met haer sprekende / septe: weet Meyrouw dat ik na myn land reysen wil / ende belieft het u / ik sal u met my voeren en maeken u Koninginne / want ik u hoden alle vrouwen bemin / dus bid ik u / dat gy my segt oft gy met my reysen wilt oft niet. De oude Koningin dit hoozende / septe: Heer Koning / belieft het u my te trouwen / ik beloof u / ik sal mynen sone eer hier maenden heymelijck doen sterben / ende sal u maeken Koning van Engeland. Van dese woorden verschipte den Koning / maer hy hiel hem al oft hy blyde geweest hadde. Ende na dat sy langen tyd met malkanderen hadden gesproken / soo braegde sy Koning Antonius of hy haer synen Riem wilde geben booz den haeren / het

welk hy terfond dede / ende sy gaf hem haeren riem weder met de bozse. Ende doen wierd sy denkende op den zegel die daer in stak / ende had Koning Antonius haer de bozse weder te geben / 't welk hy niet doen en wilde / maer liep ter kamer upt en sloot haer daer binnen. Daer naer dede hy de bozse open / daer hy den naergesneden zegel in bond dien sy had laeten maeken / ende ging tot Koning Hendrik / ende liet hem den zegel sien die hy in syn Moeders bozse gebonden hadde: waer af Koning Hendrik hem seer verwonderde / ende braegde den Hertog waer Helenas zegel was; hy antwoorde: ik heb haeren zegel. Hoe mag dit zyn / septe den Koning / ik liet maer dry zegelen maeken als ik van hier reysde / ende nu bind ik'er vier; boozwaer / septe Koning Antonius / ulwer Moeders zegel / dien ik in haer bozse gebonden hebbe moet valsch zyn: daerom laet-se hier komen / en doct haer braegen hoe sy aen den zegel gekomen is / het welk soo gedaen wierd. Als sy booz den Koning quam / dede hy de valsche hoden haelen / en septe tot syne Moeder dat sy haer bereyden soude alsoo sy begeerde te sterben / want men haer met de valsche hoden verbanden soude. Als d'oude Koninginne hoozde dat sy sterben moest / soo beleed sy haer schuld openbaerlyck booz alle die Heeren / seggende dat sy den zegel

hadde doen naermaeken / ende den goudsmed vermooyd; hoe sy die acht byehen had laeten schypben by haeren Secretaris / ende dien gebood / ende boozte alle de berraederpe die sy gedaen had. Daer naer wierd sy berwefen ende verband aen eenen staek met alle de valsche hoden.

Dat gedaen zynde / ging den Hertog van Cloester tot de twee Koningen / ende septe hoe dat Helena met haer twee kinderen nog in 't leven waeren / maer hy wist niet waer / want hy haer alleen in een bootjen had doen blieten in de zee / en hoe Maria Pigte haer selben bywillig hadde laeten verbanden om Helena te berlossen van de dood. Als dese Koningen dit hoozden / swoeren sy nimmermeer van malkanderen te scheyden booz sy hadden Helena gebonden: ende den Koning van Engeland laetende syn Rijk aen den Hertog / is doen met Koning Antonius weg getrokken.

Hoe Helenas Kinderen afscheyden van den Hermyt, ende quaemen in Beyeren.

Op eenen tyd als dese twee kinderen sestiën jaeren by den hermyt gewoont hadden / ging hy met hun wandelen in het bosch / ende septe: kinders / hier is de plaets daer ik u eerstmael bond en de beesten ontnam / n verlossende van de dood. Doen braegden de

kinders: zyt gy dan onsen vader niet; Deen ik / antwoorde den hermyt: het is nu sestiën jaeren geleden dat ik u hier de beesten ontjaegde / ende van dien tyd af heb ik u opgeboed als myne kinderen. Doen spraken de kinderen: aengesten gy onsen vader niet zyt / willen wy gaen van land tot land tot wy onsen vader binden sullen / ende syn alsoo gescheyden van den hermyt / die daerom seer droebig was.

Als sy een wyle door het bosch gegaen hadden / quamen sy aen den oever der Zee / daer een schip lag wiens schipper hun braegde wie ende van waer sy waeren. Sy antwoorden: wy weten het niet van waer wy zyn / nog wie onsen vader of moeder is / maer wy hebben sestiën jaeren lang in dit bosch gewoont by eenen hermyt Felix genoemt. Den schipper kleede hun eerlyck / ende gaf hun teer-geld in de bozse / waer af sy hem berteljk bedankten. Ende oozlof van hem nemende / quamen in Hoogduytschland in Beyeren / daer een Hertoginne Hof hiel / die sterk belgert was van den Hertog van Cloester. Men hoozde booz de Hertoginne / die terfond een behaegen in hun kreeg / en liet hun-lieden eten booz setten. Lion at soa veel dat het hun allen verwonderde / te weten alle vleesch / heele kapuynen / maer Erm at niet van hooz hooz en wo-

telen die hy mede gebrogt hadde: waerom de Princesse Erm vzaegde waer hy dat hy leefde; hy antwoorde; ik heb in seftien jaeren niet geeten dan brood en wortelen by eenen hermt / die ons opgeboed heeft / voort vertellen sy hun avonture daer de Hertoginne seer af verwondert was / ende hiel-se by haer.

Het gebiel dan dat de Stad overmits de harte belegeringe benoutwt wierd / ende sonderlinge dat d'arme lieden groot gebrek leden. Lion sulck merkende / gaf hun de spysse sonder de wete van de Hertoginne. Al het selve dede hy ook op eenen tyd als de Hertoginne veel Heeren genood had / soo dat hy booz den maeltijd alle de spysen aen d'arme gaf / 't welk siende eenen van den Hertoginne / en seyde: dat van Lion alle die spysen aen d'arme gegeven was om haer onere aen te doen / ende dat de Stad in gebrek van lebens-middelen soude komen. De Hertoginne wierd daerom gram / en dede hun beyde uyt de Stad bannen / maer als sy weg waeren / soo quam daer eenen van de koks geloopten / ende seyde: vzwoutte alle de potten ende spitten syn bol / waerom sy droef was dat sy hun had laeten bannen. De Jongelingen quamen uyt de Stad in't heper by den Hertog van Cloester die hun braegde van waer sy quamen / sy seyden: wy zyn uyt de Stad gebannen om

dat wy aen d'arme lieden veel gegeven hebben. Doen braegde den Hertog aen eenen Jongeling wat hy in't kofferken had dat aen synen hals hing: hy antwoorde dat het eenen erm was / dog dat hy niet wist hoe hy daer aengekomen was. Doen wierd den Hertog denkende op de schoone Helena die hy haeren Erm af had doen slaen / ende had de Jongelingen dat sy by hem blyben wilden / het welk sy deden.

Hier na wierd den vrede gemaakt tusschen den Hertog ende de Hertoginne / soo dat hy haer trontwde en boerde haer met hem na Engeland alwaer sy een wyle tyds geweest hebbende / verliesde op den Jongeling Lion / ende dede hem op eenen tyd in haer kamer komen seggende tot hem / dat sy hem meer beminde dan eenigen man ter wereld. Lion geliet hem als of hy haer ook lief had / maer hy ende synen broeder namen oorlof van den Hertog ende vertrokken heymelck by nacht uyt Londen naer Bolonien / het welk belegert was van den Graef van Vlaenderen. Als sy binnen Bolonien quamen / gingen sy tot den Capiteyn en baden hem om harnas ende peerden / 't welk hun den Capiteyn geerne dede. Hier bedreben sy sulke bromigheden / dat Lion besloeg den Vlaemschen Graef verlostte de Stad / waer af den Capiteyn hun seer bedankte / ende had hun daer te blyben / maer sy ant-

woozden neen / want sy moesten hunnen vader zoeken. Doen gaf hun den Capiteyn groote sommen gelds / waer ober sy hem bedankten ende vaerden van daer te schepe naer Normandien / daer sy al hun geld om Gods wille gaeben / soo dat niemand van hun beyde en behiel krups oft munt.

Hoe de twee Kinderen van Helena te Tours quamen, daer sy Christen gedoopt wierden.

Korts hier naer quamen sy in de Stad Tours / daer sy gingen in het Hof van den Bisschop / ende baden dat men hun-lieden kersten doen wilde. Den Bisschop vzaegde van waer sy waeren: Sy vertelden hem alle hunne avontueren / ende sy wierden gedoopt: Erm wierd geheeten Brixius / en Lion Martinus.

Den Bisschop hiel hun by hem / en maakte Martin synen Botte-lier / ende Brixius synen Clerck.

Martin gaf aen den armen om Gods wille. Als Helena ontrent seftien jaeren te Pantis in Britanien gewoont hadde / ende in groote armoede by d'Almoessen geleest hadde / soo trok sy naer Tours / daer sy alle dagen van haeren sone Lion om Gods wil ontfing / sonder malkanderen te kennen / maer t'elker reyse als hy haer sag / veranderinge hem syn bloed / ende sy broeder desgelick / het welk hun groot wonder gaf.

Hoe de Koningen Hendrik ende Antonius te Tours komen, alwaer Koning Hendrik syne twee Sonen vind.

Ner vele stydens dat die twee Koningen gehad hebben / quamen sy te Tours / Helena ober al soekende. Als sy booz de Stad quamen / sonden sy boden aen den Bisschop om te braegen oft sy daer binnen ter herberg mogten komen. Den Bisschop heeft hun dat geerne toegelaeten / behoudens dat sy hun krygs-lieden daer bupten souden laeten in hunne tenten / daer men hun spysen ende drank beschikken souden. Den Bisschop ende alle syne Heeren reden de Koningen bupten de Stad te gemoed / daer sy malkanderen groote eerbiedinge deden / ende sonderling veel woozden t'saemen hadden / soo dat den Koning Hendrik onder andere vertelde syne gebeurtenisse / en hoe dat hy syn wyf ende syne kinderen sag. Terwyl sy dese redenen spraken / sag Koning Hendrik dese twee Jongelingen boor den Bisschop ryden / en vzaegde van waer sy waeren. Den Bisschop antwoorde uyt verre landen / ende seyde hoe hy hun selfs Christen gemaakt hadde ende gedoopt.

Ten laesten zyn alle de Heeren aen des Bisschops-hof gekomen / daer vele arme lieden stonden / om van dese heeren de almoessen te

hebben. Onder andere stond daer ook Helena seer bedroeft / doen sy haeren vader en haeren man sag / haere kinderen en kende sy niet / en septe in haer selven : och armen ik mag wel bedrukt zyn als ik dese twee koningen aensien die wy soeken om my te doen dooden / het welk ik noyt verdiende / ende sy is dooz gegae / byzende dat men haer kennuen soude.

Als de Heeren afgeseten waeren is Martyn in de keuken gegaen / ende heeft alle de spysen met hem genomen / ende die uytgedeckt onder de schaemele menschen om de liefde Gods. Sommige van den hofgesinne waeren daer af verwondert / ende gingen tot den Bisschop / seggende : o Heere / gy sult van daeg beschaemt worden dooz het toedoen van Martyn uwen Hof-meester / want hy aen de arme lieden van de straet gegeven heeft alle de spysen die gy booz utwen persoon ende booz dese Heeren had laeten bereyden. Doen riep den Bisschop Martyn ende braegde oft men aen den armen van het beste geben moest / eer dat men de Heeren daer af gedient hadden. Ja / eerwaardigsten Heere / aentwoorde Martyn / men behoort onsen Heere te dienen booz iemand anders / ende als gy oft iemand anders daer af het beste booz u genomen hebt soo en behoort men dat aen den armen niet te geben. Daerom is het God meer

aengenaem dat men hem eerst geeft eer iemand syn beliest daer af genomen heeft.

Tertwoyl Martyn aldus by den Bisschop stond / quam daer eenen van de koks geloopt / en sprak Heer doet de Princen sitten als het u beliest / want de keuken is vol van alderhande spysen / dat men nauwelijks weet waer daer mede te blyben. Den Bisschop dit hoorzende stond nog meer verwondert / ende septe : Martine / gy dient my / maer het behoort beter dat ik u diende. Doen gebod den Bisschop dooz syn Hof / dat men Martyn soude laeten doen dat hy begeerde.

Dooz de Dorsten gingen alle ter tafel sitten / ende wierden seer wel gedient van Martyn en Brixius / de welke den Koning Hendrik altyd met scherpe oogen aensag / ende ten laesten siende het kofferken dat Brixius aen den hals hadde / soo braegde hy hem wat daer in was : Brixius antwoorde / het is niet van noode dat men het weet / oversulky en belgt u niet. Doen had Koning Hendrik ende den Bisschop met d'andere Dorsten dat hy het aen den Koning soude tonnen / 't welk Brixius toestond / maer op besprek dat hy het datelijck wedergeven soude. Doen nam Brixius de hand uyt het kofferke ende liet de selve aen den Koning sien / den welken terstond de ringen kende / ende riep met luyder stemme :

me : och dit is de hand van myn uytverkoren Lief ende byzontw Helena / ende van uwe dogter Heer Koning Antonius. Dit seggende liep hy tot de Jongelingen / ende greep hun in syn armen / roepende met luyder stemme : weest willekome myn liebe sonen alle beyde.

Als Martyn ende Brixius dit hoorzden / wierden sy ten hoogsten verblid om dat sy hunnen vader gebonden hadden / maer seer droevig om dat sy niet wisten waer hun moeder was. Den Koning Antonius insgelijks was grootelijks verheugd / om dat hy onberwagt syn dogters kinderen sag / maer boven maeten bedrukt om dat hy de dogter niet vond.

Daer het voleynden van de maeltijd soo bad Brixius synen vader hem te willen seggen hoe hy aen dit hand gekomen was / ende wiens hand dat het was. Doen septe den Koning Hendrik / dat het syns Moeders hand was / ende vertelde hem al het gene dat'er geschied was. Waer af Brixius bedroeft werd / ende wilde hem byken op den Hertog van Gloester / maer als men hem septe dat den Hertog daer geen schuld toe hadde / soo was hy te byden. Daer naer gaf Koning Hendrik hem eenen brief booz den Hertog van Gloester / ende sond hem in Engeland / hem gevende by silbere zegelen / die hy aen den Hertog geben soude / om

daer af te doen maeken een kruys om God daer mede te bereeren in de kerke. Den eenen was den zegel des Konings / den tweeden van Helena / den derden was den naer gesneeden zegel. Als den Bisschop verstond dat dese Jongelingen van hem schepden souden / septe hy tot de koningen : Myn Heeren / gy wilt naer 't heylig Land reysen / het welk booz dese Jongelingen swaer waer / daerom laet hun by my. Dit stonden hem de koningen gewillig toe / daer hy seer blyde om was.

Daer naer namen alle de Heeren oozlof van den Bisschop / ende bedankten hem seer. Doen al het volk vertrokken was / nam Brixius oozlof van den Bisschop ende aen synen broeder Martyn / ende trok naer Engeland / hebbende syns Moeders hand aen den Bisschop te bewaere gegeven. Als Brixius in Engeland gekomen was / quam hy ten lesten in 't Paleys tot den Hertog van Gloester / ende behandigde hem den brief dien hem syn vader gegeven had. Als den Hertog dien gelesen had / riep hy met luyder stemme : myn Heeren siet hier uwen geregtigen Heere / des Konings Hendriks sone. Doen greep hy hem in beyde syn armen / ende bad hem om vergiffenis van het gene dat hy hem ende syn Moeder gedaen hadde / het welk hem Brixius seer minnelijck vergaf. Daer naer gaf hy hem die by zegelen /

die spnen vader hem gegeven had, de/ ende seyde tot hem/ dat hy daer af een kruys soude laeten maeken. Cerstond liet den Hertog eenen goudsmed haelen/ maer den zegel die des Konings Moeder had doen naersnyden en wilde niet smilten. Dies sp verwondert waeren/ ende maekten het kruys ten eynde van de twee zegelen.

Als nu Bizius een wyle tyd in Engeland geweest was/ soo wilde den Hertog van Cloester hem by sig houden/ dan Bizius en wilde niet blyben maer wederkeeren naer spnen broeder te Cours/ waer henen den Hertog met hem reysde om spnen broeder te sien/ ende daer liet hem Bizius spns Moeders hand sien die den Hertog wel kende/ want sp nog soo versich was al oft sp eerst afgekapt waer geweest. Daer dat den Hertog van Cloester een wyle te Cours had geweest nam hy oorslof aen den Bisschop/ ende keerde weder in Engeland/ sonder eenige schrybens weerdige abontuere.

Hoe Helena reysde van Tours naer Napels.

NMer dat de schoon Helena eenen langen tyd binnen Cours gewoont had/ soo hoorde sp seggen dat Koning Antonis haeren vader/ ende Koning Hendrik van Engeland haeren man van de Turken verslagen waeren/ ende dat hun lichaemen te Napels waeren

gebragt. Doen reysde sp cerstond naer Napels/ maer komende in Lombardien wierd sp siek/ soo dat sp in de stad van Grasses ging in het Gasthuys/ daer Christene Vrouwen ende Jongvrouwen in woonden.

Als Helena daer een wyle tyd geweest was/ kreeg sp haere voorige gesondheyt wederom dooz de hulpe Gods/ ende dooz groote neerstigheyt die de Obersten van het gemeld Gasthuys by haer deden/ want sp dikwils aen malkanderen vertelden haer-lieder ongeballen en quaede abontueren.

Helena vertrok daer naer heimelyk/ sonder het weten van de Moeder des Gasthuys upt Grasses: ende komende te Napels/ ging naer het Paleys van den Patriarch/ die daer quam gewandelt. Als Helena den Patriarch haeren Grom sag/ viel sp op haer knien/ ende had hem een almoeffe. Den Patriarch siende dat sp maer een hand en had/ wierd op Helena denkende/ en haer tot hem roepende/ braegde haer heimelyk van waer sp was/ ende hoe sp haere hand verlozen had. Heer/ seyde sp: ik ben van Cours in Torrennen/ ende heb myn hand verlozen onder de Roovers die my berkrachten wilden/ want als ik hun niet te wille zyn en wilde sloegen sp naer my om my te dooden/ en kaptten my de hand af/ alsoo gy siet. Doen

riep ik luyde soo dat my het landvolk te hulpe quam/ en van de dood verlost. Doen braegde haer den Patriarch/ of sp noyt hadde hooren seggen van een vrouw die Helena van Constantinopelen heet/ welk ook maer een hand en hadde: sp antwoorde/ ja ik/ Heere/ sp heeft te Cours lang gewoont in myn moeders huys/ maer sp betrok van daer om dat haeren man ende haeren vader haer sogten om haer te verbynden/ het welke sp noyt verdient en hadde/ alsoo sp my seyde. Doen seyde den Patriarch: dogter/ ter liefde van myn Nigt/ daer ik u na vaege/ sal ik u in myn Paleys onderhouden al uw leven lang. Heere sprak Helena/ ik begeere van u niet anders dan dat ik onder de trappen van uw Paleys mag woenen ende eten de stukken broods die van uw tafel overschieten.

Dogter/ seyde den Patriarch/ wat gy begeert sal u geschieden: Helena nam dan luttel sroop/ en droeg het onder de trappen des Paleys. En t'elkens als den Patriarch op ende af ging/ sprak hy haer aen/ want hem dogte dat die een debote vrouw was: maer eplaes: had hy haer gekent hy sou haer al meer geeert hebben.

Hoe Martyn te Tours van de trappen viel.

MArtpn/ eenen van Helenas kinderen/ was eenen deboten

Jongeling/ soo dat hy s'nagts met den Bisschop ter Metten ging. Soo gebiel het op eenen tyd/ als Martyn soude met haeste de trappen afgaen/ dat den vrand/ die alle deugd benyd/ ertweten op de trappen gestroopt had/ waer over Martyn van boven neder viel/ soo dat hy langen tyd sonder spreken lag/ waer als hy wat bekomen was/ seyde hy: O Jesu/ ik bedanke u dat gy my tegenspoed verleent hebt in uwen dienst. Daer na klom hy weder de trappen op ter besten dat hy konde/ ende ging te bedde liggen/ seggende: O Heere ik lobe u dat gy my wat quellinge toefend/ het is seer luttel tegen de pynnen en quellingen die gy booz my geleden hebt. Dus naer dat hy eenen tyd siek geweest hadde/ is weder genesen.

Hoe de Koningen Antonis en Hendrik te Napels komen.

NMer dat de Koningen eenen langen tyd g'heel het land doozreysde ende naer Helena gesogt hadden/ ende beele sryden ende batalien uptgestaen hadden lange jaeren/ ende menige Stad door Gods hulpe hadden Christen gemaakt/ soo schreef den Patriarch aen de Koningen/ hoe dat hy een vrouw in syn Hof hadde die by Helena gewoont hadde. Als de Heeren die hoorzen/ waeren sp seer verblid/ ende hun leger ophzekende/ gingen sp te schryve om naer Napels

te barren. De Heeren hadden groot verlangen om de goede patientige vrouwe te sien / daer den Patriarch af geschreven hadde.

Maer als Helena de komste van haeren man ende haeren vader vernam dat sy naer Napels quamen / soo vertrook sy van Napels weder naer Graffes / daer sy bleef wonen by de moeder Plaisante / tot dat de stad Graffes belept wierd / ende trok van daer weder naer Cours. Ende eer sy upt Napels ging / soo schreef sy eenen melancholiken brief aldus; Ik Helena / die seben jaeren lang gewoonnt heb onder de trappen van den Patriarch mynen Oom / gebied my seer tot Antonis Koning van Constantinopelen mynen Heer ende Vader / en tot Koning Hendrik van Engeland mynen man / die my alomme soeken om my te doen dooden / het welk ik noyt tegen hun en verdiende / maer gy sult my lange soeken eer gy my vinden sult. Sy sloot den brief toe / lepde hem onder eenen steen in haer huyske onder de trappen / ende ging van daer. Als nu de Koningen binnen Napels waeren soo lepde den Patriarch hun by de trappen daer Helena plagt te wonen / maer sy bonden haer niet / het welk aen den Patriarch wonder gaf / ende by dede eenen van de knechten onder de trappen gaen / oft sy mischien in eenen hoek had sitten slaepen. Desen stiet den steen

upt den weg daer den brief onder lag / dien hy gaf aen den Patriarch. Maer hy konde den brief niet openen daerom gaf hy dien aen den Koning Antonis / die dien ook niet openen konde / ende gaf hem voorts aen den Koning Hendrik die den brief open dede / ende las dien dat sy het alle hoorde. Als nu den Patriarch verstont dat syne Pigte Helena seben jaeren daer gewoonnt hadde sonder haer te laeten kennen / soo was hy seer bedroeft en alle de Heeren met hem.

Helena word te Tours gesien.

De Koningen afschepd nemende van den Patriarch / zyn wederkeert naer Drankryk / ende als sy een wyle tyd te Cours geweest hadden / soo gebiel het dat Helena met eenen ketel om water ging / ende wassie eenen doek eer sy water schepte. Doen was'er eenen van des Konings Hendriks knechten die syn peerd te water reed en sag dese vrouwe aen 't water / ende bemerkende dat sy maer een hand en hadde / twyffelde of het Helena was / want hy met den Koning Hendrik woonde eer sy Koninginne wierd / ende sepde / vrouwe God gebe u goeden dag. Segt my waer gy woont / want my dunkt dat ik u op ander tyd berre van hier gesien heb: Helena dit hoozende keerde sig om / en ging terstond weg sonder antwoozden. Den knegt dit siende / merkte in wat straete sy

inging / maer hy konde haer niet volgen / want hy op d'ander zyde van de riviere was / ende het water al te diep om ober te ryden. Hy reed dan tot Koning Hendrik / ende sepde dat hy Helena gesien had / waer ober den Koning seer blyde was / ende beloofde hondert Mark gouds aen den knegt soo hy haer vinden konde.

Aen den hermyt Felix word gebodschapt dat de twee kinders, die hy opgevoed hadde, te Tours waeren.

Koning Hendrik seer verblift gebonden had / ende tydinge ontfangen van syne huyshrouw Helena herst eenen bode gesonden / om dese blyde maere te verkondigen in groot Britanien aen den Hertog van Cloester / ende aen andere die in droefhepd waeren. Maer den bode van den regten weg afdolende is gekomen in het bosch daer den hermyt Felix woonde: ende hem onbooziens gesien hebbende / is tot hem gegaen om naer den weg te vraggen / ende bertelde hem waerom hy naer Britanien trok / ende hoe den Koning syne twee sonen gebonden had die te Cours waeren / welke heeten den eenen Lion ende den anderen Gem: boozt hoe dat die twee sonen sepden dat sy in een bosch opgeboed waeren geweest van een hermyt Felix. Den hermyt dit hoozende / was seer blyde van dese nieuwe maere / ende aen den bode

den regten weg gewesen hebben / is terstond met groote neerstigheid na Cours getrokken. In de stad komende / ging in het Bisschops Paleys / ende klom de trappen op om in de zaele te gaen. Het welke den portier siende / vragde hem waer hy henen wilde; den hermyt antwoozde: ik wil gaen tot de Heeren in de zaele. Daer zyt gy regt toe bericiert ende geschikt / sprak den portier / ende nemende eenen stok / sloeg den hermyt soo op syn hoofd dat hy seer bloepde / ende schier van de trappen gevallen was / inder voegen dat hy niet eenen voet boozden anderen setten en konde / maer hy bleef op de trappen sitten / en hiel syn hoofd in syn hand van de pyn.

Alle de jongers ende dienaers bergaderden by den hermyt want hy seer vromdelijk sag ende was met gras ende looberen gekleed. Hy gebal quam doen Martyn de trappen op om in de zaele te gaen / ende siende de bergaedinge die daer was / ging bestien wat daer zyn mogt. Hy wierd den hermyt kennende dien hy daer soo bebloed sag sitten / ende greep hem in syn armen / hem omhelsende / ende seggende: Zyt willekom mynen beminden vader. Den hermyt ophkende / wierd den Jongeling ook kennende / ende sepde / hoe is het met u / mynen beminden sone Lion / ende hoe is het met uwen

broeder Crin. Martyn antwoorde ende seide : lieben vader / top zyn kersten gedaen / ende mynen naem is Martyn / ende mynen broeder heet Brixius. Als hy dit geseyd hadde / nam hy den hermyt by de hand / en leide hem de trappen op. Den poortier die den hermyt gestagen hadde / quam gem tegen / en Martyn het slaen van den hermyt aen hem straffende / seide : Sp en sult niet meer arme lieden slaen die u niet en misdoen. Hy quam dan in de zaele daer hy synen broeder Brixius bond / aen den welken hy seide : Broeder siet hier den hermyt onsen vader. Doen liep Brixius tot hem ende kuste hem meer dan tien maels.

Daer naer gingen sy alle by boozde tafel daer de Heeren saten / ende seiden tot Koning Hendrik hunnen vader : Siet dit is den genen die ons de beesten afgenomen / ende seftien jaeren opgeboord heeft. Koning Hendrik dat hoorzende / ontving den hermyt blydelyk / nam hem in syn ermen / ende sette hem aen de tafel by hem / en soude hem geerne goeden cier aengedaen hebben / maer den hermyt al anders niet dan woortelen die hy medegebragt had. Hy verhaelde aen den Koning Hendrik al het gene dat hy van syn kinderen wist. Daer naer nam hy doozlof aen al de Heeren / ende ging booz. Martyn en Brixius bevolen hun selven in het

Gebed van den hermyt / den welken koztelings weder in syn klups quam / daer hy in de breefe Gods saliglyk syn leben eyndigde.

Helena word gevonden in een arm huysken.

Als den Konings Hendriks Dienaer gehoord hadde dat synen meester hem honderd Mark gouds beloofde / indien hy hem Helena konde wysen / soo is hy gegaen tot in de straete daer hy Helena had sien ingaen / als syn peerd drinke / ende bzaegde alom oft niemand en wist waer een vrouwe woonde die maer een hand had / ende hem wierd het huys getwisen daer sy in woonde. Hy ging terstont daer in / en braegde de weerdinne naer een vrouwe met een hand die hy haer woonde. De weerdinne antwoorde dat sy geen vrouwe met een hand en kende / want Helena haer gebeden had dat sy tog aen niemand seggen en wilde waer dat sy was. Den gefelle hoorzende dat sy die vrouwe loochende / seide : ik sal u doen hangen en sterben / is't dat gy-se my niet wyft / want ik weet wel dat sy hier is. Dus segt my waer sy is / oft ik sal den Bisschop ende den Koning ober u klaegen. De weerdinne dit hoorzende / bzaegde haer lyp te verliefen heeft den dienaar in huys geroepen / hem wysende een houte kiste daer Helena sig in verborzen had.

Als Helena hoorde dat de weerdinne haer getwisen had / soo quam sy terstont opt de kist / en biel booz den knecht op haer knien / hem bidde om Gods wille dat hy haer tog wilde laeten gaen / want hy met haer dood niet geholpen waer / en sy wierd seer wernende. Dit siende den Dienaer hy nam haer byziedelijck op van de aerde / ende seide : Genaedige vrouwe / ik bid u laet u weenen blyden / ik sweer u by myn Christendom dat u geen quaed sal geschieden / maer daer en tegen u sal meerder eerbiedinge getoont worden als aen alle de Princen en Heeren / dan opt gedaen is / oversulks wilt niet meer wagten / maer komt mede in het Bisschops Paleys / daer uwen vader en uwen man met uwe twee kinderen zyn / hebbende groot verlangen naer u.

Hoe Helena by haeren Man ende Kinderen gekomen is, ende met hun getrokken naer Napels.

Als Helena gehooft had dat sy haer twee kinderen nu sien soude / de welke sy gemept had ober eenige jaeren dood te wesen / so bergat sy al haer lypden ende bzoef heyd / ende ging met den dienaar in des Bisschops Paleys / daer haeren vader / haeren man en haer kinderen waeren. Soo haest als den Koning Hen-

dijk haeren man haer sag/ riep hy met luyder stemme Martyn en Brixius/ seggende aldus: O kinderen/ siet hier uwer heyder moeder myne Koninginne/ ende des Konings Antonis dogter. Dit geseyd hebbende/ liep den Koning Hendrik haeren man tot haer/ ende bood haer de hand/ heetende haer hertelph willekom/ en kustte haer seer vriendelijc ende minnelph weenende van obergzootte vreugd ende blydschap/ op dat hy haer weder gebonden had. Insgelykx wird sp menigmael seer hertelijc gekust van haer kinderen/ ende ook van Koning Antonius haeren vader/ de welke al-te-saemen haer vergiffnisse baden van het gene dat sp tegen haer misdaen hadden/ en sp vergaf het hun-lieden seer geerne.

Daer naer dede-se den Koning kleeden en verciereen alsoo eene Koninginne toebehoort/ ende liet open Hof roepen van groote blydschap ende vreugd.

Als doen ook trouwde Brixius de schoone Lubienne met groote triumphen ende broijckhepd.

Als de feest gedaen was/ machte sp gereedschap om naer Napels te reysen tot den Patriarch Helenas Com. Ende Koning Antonis met Koning Hendrik/ ende Helena met haer twee soons; Martyn en Brixius/ namen beleefdelijc ooz-

lof van den Bisschop/ hem grootelphs bedankende van de eer ende vriendeschap die hy gun bewesen had.

Daer naer vertrokken sp met al hun volk te peerd ende te voet naer Napels/ alwaer sp seer vriendelijc ontfangen ende onthaelt wierden van den Patriarch.

Daer dat dese Heeren dan eenen tyd lang te Napels geweest waren/ nam den Koning Antonis spn affshepd aen Helena spn dogter/ aen haere kinderen/ en aen de andere vrienden/ en reysde weder na Constantinopel alwaer hy ten leste is overleden ende met een treffelijc optbaerd ter aerde beselt/ gelijk het aen spnen hoogen staet toebehoorde. Maer den Koning Hendrik ende Helena bleben hun leven lang te Napels woonen ende spn daer ten lesten overleden.

Brixius heeft spnen grootvader gebolgt in het beste van spn Koninkryck/ maer Martyn reysde weder naer Cours/ daer hy een heplig leven lydende/ ten lesten gestorben is ende gebragt in het eeuwig leven: daer d'onbegryppelike vreugd is sonder eynde/ daer duyzend jaeren blydschap is als een dag/ dat geen menschen herte hedenken kan. Die vreugd te genieten wilt ons gunnen den Almogenden God dooz spne grondeloose hermhertighepd namaels in der eeuwighepd. Amen.

Eynde der Historie van Helena de Verduldige.

HET TWEEDE DEEL

DER

VROUWEN-PEIRLE

Griseldis de Sagtmoedige /

Huysvrouwe van den Mark-graefe Gautier, wel doorproeft van haeren Man selver.

Griseldis arm wesende, word versogt ten Houwelyk ende getrouwt van Gautier Mark-graefe van Salusen.

Der is enen Doet geweest Gautier was. Welken Mark-graefe van spn Onderfaeten bercha. Dese schryft dat den eersten sogt wierd dat hy een broutwe sou, Mark-graefe van Salusen heer de trouwen op dat spn land naer

hem niet blyft sonder Erfgenaem. Hy heeft hun daer in te wille geweest / behoudens dat hy een vrouwe trouwen wilde naer synen sin / ende versogt van hun-lieden dat soo wat vrouwe hy kiesen of nemen soude / sy die niet min en souden eeren dan of hy nam een Kersers dogter / sonder in het minste iet tegen haer te doen ofte te seggen / het welk sy aen hunnen Heer toestonden ende beloofden.

Die saek dus overkomen zynde nam Gautier dag om syne belofte te volbrengen / ende dede middelerlyc bereyden ende beschikken al wat hem tot de brylloft ooybaerlyk en noodig dogt te wesen. Niet verre van syn Daleys stont een dorp daer seer luttel ende arm lieden in woonden. Onder andere was daer eenen schamelen man / genaemt Jan de Nicole. Dese hadde een dogter geheeten Griseldis / die seer schoon was ende dengdelijk / en leefde seer gespaerlyk / want sy maetelyk in armoede opgeboed was / ende wiste niet wat welde was ofte gemak.

Dese maegd hadde Gautier dikwils bemerket / ende sag wel aen haer wesen dat'er wysheyt in staek ende eenen goeden aerd / want sy diende haer vader in syne armoede met alle gehoorsameheyt ende neersigheyt / maekende syn hard beddeken / bereydende syne spysse naer synen zynen staet / ende

houdende een luttel schaepen die hem toebehoorden. Oerfulke wilde hy dese Maegd hebben / ende geen ander.

Als nu den dag quam die Gautier syn volk hadde bestelt / had hy doen maeken ende bereyden Kroonen / Hoeden / goude Ringen / ende seer kostelyke kleederen naer een wyf van alsulken groote ende lengde als hem dogt dat Griseldis was. Ten selven dage had hy vergaert alle syne hooge Maegen Brienden ende de treffelykste synder Onderfaeten. Mer dese lieden ging hy ontrent den noen uyt syn Daleys / als oft hy syne Bryd wilde te gemoet gaen / ende niemand wist nog wie die Bryd was ofte wesen soude : want al was het hem dikwils gebrægd / hy had het noyt willen seggen / met dit geselschap ging Gautier in het gemeld dorp booz de deure van Jan de Nicole / vader van de booznoemde Griseldis / ende stont daer stille. Ter selver tyd quam Griseldis van blyten met een kanne water op haer schouder / ende ging daer mede in haer vaders huys. Gautier bzaegde Griseldis waer haer vader was ; sy neeg hem eerbiedelyk toe / ende seide : Heer / hy is in syn huys. Gautier seide tot haer ; segt hem dat hy hy my hier blyten komt spreken : sy dede het soo ende haeren vader quam blyten.

Doen nam Gautier haeren vader hy de hand / en ging met hem op d'een zyde / hem braegende oft hy hem syn dogter soude willen geben tot een huysvrouwe : den armen man en wist niet wat hy seggen soude / soo beschaemt was hy. Ten lesten antwoorde hy seide : Ik behooze niet te willen dat uter belieste tegen zy / want gy zyt mynen geregtigen Heere. Waer op Gautier seide : het is genoeg / laet ons binnen gaen / ik sal haer bzaegen in uter hy-syn / of haeren wil ook soo is. Griseldis siende dien grooten Heer komen in haer vaders kleyn huysken / was seer beschaemt. Gautier seide / het heliest utwen vader ende my / dat gy myn wyf sult wesen / ik hope het sal u ook belieuen / dan ik wil u braegen / oft het u ook beliefde ende ik u name tot een wyf / oft gy uter leben lang bereed sult wesen te doen ende te laeten dat my belieuen sal / ende gelyk te stellen utwen wil in den mynen : ende wat ik met u doen wil dat gy het selbe sult in dank nemen / ende blydelijk aengaen / sonder iet daer tegen te seggen ofte te doen / waer op sy aldus antwoorde ende seide : Heer ik weet wel dat ik niet weerdygen sulke groote eere / maer is't alsoo uter belieuen / en myn geluk / zyt des seker / dat ik niet doen nog denken en sal te doen dat u misghagelyk zy naer myn vermo-

gen / gy en sult my soo veel niet konnen doen / al deed gy my sterben / ik sal het in dank nemen. Gautier seide het is genoeg / ende nemende Griseldis hy de hand / leyde-se uyt haer arm huysken booz het volk dat hem daer blyten verberpde / ende sprak : siet hier uter lieder vrouwe / dese wilt eeren ende lief hebben / hebt gy my lief / hebt haer nog liever. Terstond wierd Griseldis hy de vrouwen / die Gautier daer had doen komen / ontkleed van haere arme kleederen / ende van boben tot beneden herkleed met kostelyke kleederen. Als sy dus gekleed ende berciert was / scheen sy gelyk een godinne van uytnemende schoonheyt. Haer hare was goud-berbig / ende op haer hoofd had sy een kroon. Dooz alle het volk stak Gautier haer eenen gouden Ring aen den binger / ende dede haer soo ondertroutwe. Daer naer stelde hy-se op een wit reele peerd / ende boerde haer naer syn Daleys.

Aldaer komende liet Gautier terstond gereedschap maeken tot de brylloft / en onthoed eenen Byschop / Priesters ende Klerken om het werk dat hy begonst hadde eereijk te volbrengen. Als syn Hof aldus ten bollen bereyd was / troutwe hy syne Bryd met sulken eere / al of het zyn Konings dogter had geweest. Daer waeren tegenwoozdig al syne brienden ende

edelen / onder het volk was groote blydschap ende groote verwonderinge. Popt hadden sy soo schoonen staet gesten in het land als doen daer was.

Daer dat sy van aldus met volken regt der heylige kerke t'saemen getrouwt waeren / heerden sy alle gaeder met groote blydschap weder ten Hobe / het welk seer schoon was en soo kostelijck / als oft men daer tenen Kesper ontfangen ende onthaelen sou. Daer waeren versaemt veel edele Heeren / Baronnen / Jonkers ende Jonckvrouwen. Daer was groote breugd. Men hielt daer open Hof / ende een iegelijck wierd daer onderhouden soo lang als dese feest duerde. Als dese dingen volbragt waeren met groote blydschap / zyn sy alle te saemen gescheyden / ende elk trok wederom tot syn land.

Grifeldis droeg haer in het Houwelijck soo wppelijck ende zedelijck dat sy scheen te wesen van hoogen stam ende edele geslagte / ende dese niet gekent oft gesten had / nog haeren vader ende maegschap / hy soude gemeynt hebben dat het een Konings dogter had geweest / ende sy scheen beter opgeboed te zyn in een Konings Paleys dan elders / soo dat men Gautier groote eer naer sprak om dat hy haer tot een wyf genomen had. Sy maekte in het afwesen van haeren Heer vrede daer het van noode was.

Gautier beproeft Grifeldis, drygende haer Kinders te doen dooden.

Als nu Grifeldis eenen tyd lang in den Houwelijcken staet geweest was / gelag sy van een Dogterken / het welk dry jaeren oud sende / quam Gautier tot haer met een gram-scheynende gelaet / ende septe : Grifeldis gy weet hoe gy in myn huys gekomen zyt / al hemin ik u / myn Edelen en hebben u niet te lief / besonderlijck om dat gy een kind by my hebt / ende dat sy onderdaenig sullen moeten zyn aen Heeren ende Vrouwen van soo nederig geslagte als gy zyt. Daerom moet ik om vrede te houden / hunnen wille doen met uwe Dogter / u bebelende lpsaem te zyn in't gene dat ik doen / soo gy my beloofde. Waer op Grifeldis / sonder teeken van droefheyt te geben seer wppelijck dus antwoorde : gy zyt mynen Heer / dese Dogter en ik zyn uwe / gy moogt met het uwe doen dat u beliest / ende in het gene dat u genoegelijck is / en wil ik geen ongenoege hebben. Ik begeere niet meer te hebben dan uwe vziendschap / ende ik dogte niet meer te verliesen dan u. Dit is in myn hert geplant ende het sal daer in helpen tot myne dood toe.

Gautier dit gehoozt hebbende / schepde droefelijck van haer / ende sond eenen Dienaer die getrouwt was ende swpgbaer / aen wien hy

belast hadde wat hy doen soude / tot Grifeldis in haer kamer. Den welken hy Grifeldis komende / septe tot haer : liebe Drouw bergeest my het gene dat ik doen sal / want ik het doen moet. Hy is van mynen Heer bevolen te nemen uw jong Dogterken / ende syn laeste bebel en dorste hy niet uytseggen / maer maekte doen een droefig gelaet. Grifeldis berdroeg het lpsaemelijck / hoe wel sy meynde dat hy het dooden soude / om de woorden die sy van haeren man gehoozt had / ende sy weende nog maekte geen droef gebaer. Het waer nogtans berdzietig geweest / al had sy maer een Doedster gewerst. Sy nam haer dogter in haer armen / sy beklagde haer seer / sy sag op haer ende kusten-se / ende gemaekt hebbende een krups op haer boozhoofd / gafse aen den knegt / seggende : gaet ende doet dat uwen Heer u bevolen heeft / alleenelijck bidde ik u / dat dit jong lichaem niet geeten word van de beesten of vogelen. Den knegt nam het jong kind / ende droeg het aen synen Heer / hem seggende alle de woorden die sussen hem en de Drouw gebalten waeren / en alle manieren van ootmoedigheyt waer af den Heer grootelijck verwondert was ; ende naer dat hy het kind had doen kleden / bebal hy een synen Dienaer het selbe te voeren in Bohemen aen de Graebinne syn suster / ende haer

te bidden / dat sy het kind soetelijck wilde opboeden en in alderhande loffelijcke ende goede zeden onderwysen maer hoben al dat sy aen niemand te kennen gaf wiens kind dat het was.

Dit gedaen zynde / Gautier bemerkte / ende dede bemerken hemelijck syne Drouw / oft sy droefheyt had van dese saek / maer men konde aen haer niet bebinden van dat sy soo onderdaenig aen haeren Man was / ende soo blyde tot een iegelijck / als sy te boozen geweest had / nog noyt een woord daer af vermaende / ende die haer soo wel niet gekent had / sou gemeynt hebben dat sy geen liefde nog ontfermenissen voor haer kind gedraegen had.

Binnen vier jaeren daer naer wierd sy moeder van eenen jongen Sone / waer af den Vader ende al syn volk seer blyde waeren. Als desen Sone dry jaeren oud was / dede den Vader min oft meer daer mede dan hy te boozen met syne Dogter gedaen had / ende daer in droeg Grifeldis haer als te boozen oft nog gestaedelijcker. Dit Soontjen wierd gelijck het Dogterken gesonden in Bohemen tot syne boozsepe suster om daer ook opgehouden te worden. Ende niemand en wist aen wie dese twee kinderen toebehoorden / van Gautier / de Graebinne syn suster ende den knegt die dese daer gehoozt hadde. Als

dit geschied was begonsten de lieden van Gautier seer te murmureren ende hem te begypen / seggende dat hy syne kinderen heymelijck vermoord had uyt schaeinte dat sy van hun Moeders wegen uyt soo nederigen en kleyn geslagt gekomen waeren. Dit niet tegenstaende / hy bleef vast in syn booznemen om syn wpsf hoe langer hoe meerder te beproeben / de welke hy niet bebinden konde dan altpd eben geslaedig en ootmoedig / niet dzoerber op den eenen dan op den anderen tpd.

Gautier beproeft Griseldis, drygende van haer te scheyden.

Als dan aldus twelf jaeren naer de geboorte van de boozsefde Dogter geleden waeren / liet Gautier de maere gaen dat hy hzien gesonden hadde om van syn wpsf te schepden ende een ander te nemen / welke maere quam boozsefde Griseldis / die daer as geen gewag maekte of ongenoege booz haeren Man / in wien sy gestelt hadde alle haeren wil. Gautier sond tot Bohemen om syn Dogter ende Soon / ende dede hun haelen met grooten staet. De Dogter was doen twelf jaeren oud / ende hy dede de maere loopen dat sy worden soude syn Hupsbroutwe. Ende om syn brouwe nog meer te beproeben / riep hy haer tot hem booz syn hups.

gesin / ende seyde tot haer : ik had groote genoege in onser hepder Houtwelijck / ende in uwe dengd / geslaedighepd ende wesen / maer ik hadde ende nog hebbe / merkinge in uwe kleynigheden van geslagte / ende ten betaemt niet dat myn Land ende Liedden naermaels geregeert souden worden van soo kleynen geslagte. Myn Liedden bedwingen my / ende ik ben alreede in belofte met een ander wpsf die nu op den weg is om hier te komen / en sal eer lange hier wesen. Ik heb dikmaels geweten dat naer veel geluks veel ongeluks quam / alsoo is het met u ende my. Als myne Bruyd hiez homt rupmt booz haer ende gaet dooz / maect u dan als nu gereed om te vertrekken naer uwe eerste wooninge sonder iet te muzmuzezen / draegt weg het gene dat gy hier gebrogt hebt / ende laet hier dat gy van my hebt / fortunyn is geen erbe. Griseldis antwoorde ende seyde : ik hebbe wel behoed ende geweten dat tusschen uwe hooghepd ende edelhepd / ende myne kleynighepd en armoede was geen gelijkenisse of poztur naer afkomste ende hups / daerom verdraeg ik lypdsamelijck al dat gy my opleggen wilt / ende ik agt my niet weerdig uwe Brouwe te zyn / ja ook niet uwe dienstmaegd / ende in uw hups daer gy my een Brouwe maekte / hebbe ik altoos in myn herte ende gepeps geweest als

Martha / ende sene boze niet anders : dies neme ik God tot getupge. Van dien tpd af dat ik tot u quam / heb ik geeret geweest in ulwen Naem / die ik niet weerdig was / daer van loze ende danke ik God ende u Mynheer. Doort ik ben gereed met goeder herten ende sonder murmureren te keeren in myn Vaders arm hupsken / in het welk ik alle myne jonge dagen leyde / ende daer sal ik leben myn oude dagen en sterben als gelukige ende eereelijke Beduwte ende als de gene die geen wpsf geweest heeft van sulken edelen / mogenden en grooten Heer. Door uwe nieuwe Hupsbroutwe en Bruyd sal ik geerne rupmen ende dese weerdighepd overgeven / God biddende dat sy geluk bzenge ende binde. Nengaende dat gy my bebeelt weg te draegen het gene dat ik hier brogt ende hier te laeten wat van u is / ik heb niet vergeten dat ik in boozlede tyden / doen ik uwe Brouwe wierd booz myn Vaders deur ontkleed wierd van myne kleederen en azme habpten / ende daer wiedz ik berieert met uwe eerbaere ende kostelijke kleederen en soo quam ik hier. Oberfulks brogt ik niet met my dat myn was dan armoede / getrouwighepd ende myne supberhepd. Ende gelijkerwps ik myn boozsepd arm habpt booz u alleen liet / soo sal ik my ontkleeden ende laeten dit eersaem habpt. Dit ge-

spoken hebbende dede sy haere kleederen uyt / ende gaf die aen Gautier ober / seggende : mynen Trouwring met alle de andere Ringen / Juweelen ende kleederen die my plegen toe te behooren / zyn in uwe Kamer / Heer. Ik ben schier naecht uyt myn Vaders huys gekomen / naecht sal ik daer wederom keeren.

Griseldis vertrekt uyt het Palays naer haer Vaders huys.

Gautier hoozende de ootmoedige woorden van syne Hupsbroutwe / kreeg sulken deernisse met haer dat hem de traenen ten oogen uyt sprongen / maer hy keerde sig om / om dat sy het niet merken soude / ende ten eersten dat hy spreekken mogte seyde tot haer : houd / en neemt dese kleederkens / waer ober sy hem bedankte. Griseldis alsoo herkleed zynde / ging ende schepde harboets ende met den blooten hoofde uyt het Paleys. Deel volks volgde haer naer al weenende ende shtrepnde dat haer het geluk soo tegen was. Griseldis quam al stilwpggende berduidlijck ende goedertierelijck voor haer Vaders deur / den welken seer oud was ende traeg / ende hadde van dien tpd af dat sy uyt syn hups ging / altpd wel betwaert ende gehouden haer oud kleed dat sy uyt dede doen sy van hem schepde / want hem lag altoos in den sin

dat het alsoo uptkomen sou gelijk het upquam. Als hy nu het gerugt des volks booz syne deure hoozde / soo sag hy up / ende vernam Griseldis syne dogter in sulken staet als boozsepde is. Doen keerde hy in syn hups / ende haelde haer oude kleederen die sy te boozen pleeg te draegen / ende liet haer die wederom aentrekken. Aldus bleef Griseldis een luttel tids by haeren Vader / dienende hem soo ootmoedelyk ende onderdaeniglyk / ende met sulken eerbiedinge ende neerstighepd als sy opt te boozen gedaen hadde.

Gautier gelaet hem te trouwen een ander Vrouwe, ende Griseldis dient in de Feelten de Gasten.

Middelertpd genaekte seer den Lande van Salusen / den Graef ende de Graebinne van Bohemen / die met hun lieben hzogten de boozsepde twee kinderen / waer af dat de Dogter hier de Bruyd van den Markgraefe Gautier moeste zyn / ende daer liep groote maere van de Bruploft / ende van de eere-lyke feeste die aldaer wesen soude.

Daegs te vooren eer sy aengua- men / ontbood Gautier tot hem syne Hupsbroutwe Griseldis / de welke booz hem quam / ende hy sepde tot haer : ik wil dat gy dese Maegd / die myn Hupsbroutwe woerden sal / eere-lyk sult ontfangen.

Sy sal morgen hier ter maeltpd zyn / ende de Heeren en Broutwen die met haer komen / sullen elk naer hunne weerde onthaelt woerden. Ik heb u hier toe geordonneert / al zyt gy niet wel gekleed / neemt den last hier af / ende ontfangt myn Gasten / gy kent myn manier. Griseldis antwoorde hem soetelyk / seggende : Heere / ik sal het met goeder herten geerne doen / ende wat gy my bevelen wilt / ik sal het volbrengen naer myn magt. Dit gesepd hebbende nam sy eenen bessem ende ander gereedschap om het hups ende de zaele schoon te maeken. Daer naer ging sy de schraegen en de tafelen schikken / gevende aen de andere dienaeren goed exempel om desgelijks te doen.

Anderdags quamen de gemelde kinderen met den Graef ende Graebinne van Bohemen / wien al het volk tegen ging / meynende dat dese kinderen toebehoorden aen den boozsepden Graef ende Graebinne / ende sag de Maegd met groote verwonderinge aen / overmits haere schoonhepd : ja sommige sepden dat Gautier wel dede / willende syn Houtweljk verwisselen / ende nemen die edele schoone Maegd. Griseldis daer en tusschen was besorgt om alles te beschikken / soo dat alle die het sagen / haer daer van pzenen / ende seer verwondert waeren / hoe sulck een schamel wyf upt haer selven nemen konde soo goed bestier

bestier ende ordonnantie. Als Griseldis hoorde dat de voornoemde Bruyd inquam / ging sy haer blydelijk tegen / ende sepde : Geweerde Mevrouw zyt willekom / desgelijks ontfangt sy verheugdelijk alle d'andere die daer met de Maegd ter feeste quamen.

Gautier geeft aen Griseldis te kennen dat de Bruyd die hy gehaelt hadde, syne Dogter was, ende vertroost Griseldis eyndelyk.

Als dan Gautier met de Maegd syne Dogter ober maeltpd sat / ende met alle de Heeren ende Broutwen / soo riep hy Griseldis booz hem : seggende in jok : Griseldis / wat dunkt u van myne Bruyd / is sy niet schoon ende genoegelyk : Griseldis antwoorde / ende sepde : seker Heere / gy had geene schoonder nog geen edelder konnen binden. Ik bidde God dat gy met vyede en geluk moogt te saemen leven / ende ik bidde u Heer / dat gy dese Broutw soo hard niet zyt / als gy waert aen ulwen anderen wyve / want dese is jonger ende teerder / ende weerdelyker opgetogen dan de andere was / in der boege dat sy het alsoo niet verdraegen soude konnen.

Als Gautier verstant en merkte de groote gestaedighepd ende ootmoedighepd van Griseldis en dat sy daer in volherde / soo wilde hy

hem niet langer beynsen / maer hy stont op ende sepde opentlyk booz hun alsoo : Griseldis myn wyf ik heb u genoeg versogt / ende bevonden uwe getrouwe gestaedighepd / ik geloobe dat'er geenen man op de aerde leeft / die soo veel versogt heeft van syn wyf als ik doen van de myne. Dit gesepd hebbende / omhelsde hy haer. Doen wierd sy beschaemt / gelijk eenen mensch die ontspringt upt eenen vromden droom ende Gautier sepde boozs : Griseldis / gy zyt myn wyf alleen / geen ander heb ik gehad / nog nimmermeer hebben sal / dese Maegd die gy hier siet booz myne Bruyd / is uwe ende myne Dogter / en desen Jongeling die men houd boorden Sone der Graebinne van Bohemen myn suster / is ons beyder kind / welke twee kinderen gy hebt altpd gemeynt verlozen te zyn / en nu hebt gy dese te saemen gebonden. Boozs ik wil dat ieder wete / dat ik noyt gedagt heb myne kinderen te dooden / maer ik heb dit gedaen om u t'ondersoeken ende te beproeben.

Als Griseldis dat hoozde / van blydschap viel sy neder in onmagt ende als sy weder tot haer selven quam en konde sy niet verzaed woerden van te omhelsen ende te kussen haere kinderen.

De Broutwen ende Jongbroutwen naemen Griseldis / ende lepde haer in een ander kamer / daer sy ont-

kleed wierd van haer quaede klederen en herkleed met eereijke en dierbaere kleebezen/ gelyk sy plagt te draegen ten tyde dat sy niet Gautier woonde in het Paleys/ en boozt naderhand altyd boez met groote eertweerdigheyd. Daer wierd van hlydschap menigen traen getweent en op dien dag was daer de seeste meerder dan sy getweest was in hunne eerste Bynloft. Voorts als doen ten eerste dede Gautier komen wonen in syn Hof Jan de Nicole/ den Vader van syne Bynsbrouwe/ ende hiel hem al syn leven lang in groote eere/ daer het te boozen geschenen had dat hy op synen Schoon-Vader niet paste.

Desen Mark graede leefde daer naer met Griseldis eenige jaeren

in brede ende miene met malkanderen ende besteden hunne Dogter seer hoogelyk ende eereijk : ende naer hunne beyder dood quam het Land van Salusen op hunnen boezseiden Sone/ die het selve lang ende wel daer naer regeerde.

Soe segge ik dan tot besluyt/ dat de verduldigheyd eene schoone deugd is/ ende die hier lypsaem is ende God de bzaeke opgeeft/ sal daer af veel beter geloont worden/ ende ook synen wille verheppen/ dan oft hy daer selfs de bzaeke af nam : ende word het hem hier ter wereld niet geloont/ het sal hem vergeld worden in het eeuwig leven/ het welk nog meer te agten is. Tot welk eeuwig leven ons berleene den Vader/ den Sone/ ende den H. Geest. Amen.

Eynde der Historie van Griseldis de Sagtmoedige.

HET DERDE DEEL

DER

VROUWEN-PEIRLE

Florentine de Getrouwe/

Huysvrouwe van Alexander van Metz, de welke haeren Man met groote behendigheyd verlost heeft uyt de slavernye.

Alexander trouwde syn Huysvrouwe Florentine uyt den Huyse van Lorrynen, ende voor hem neemt het H. Graf te bezoeken.

In het Jaer ons Heeren duysend twee hondert en tien/ woonde in de stad Metz een Ridder ende Heer/ seer oud van dagen en rijk van goed/ den welken in synen tyd seer kloek was ter wapenen/ ende dikmaels groote eere ende

ryys behaelde in steken/ tournopen ende stryden.

Desen naer syn oberlyden liet eenen soon agter genaemt Alexander. Als desen gekomen was tot syne mannelike jaeren/ hebben hem syn byenden ende magen uyt

gesogt eene schoone Jongbroutwe met naeme Florentine uyt den Lorrayschen Hove/ van edele stamme geboren/ de welke met hem wierd Ondertroutwe/ ende naermaels in den Houwelijken Staet verfaemt boor 't aensigt der heylige Kerke. Daer de Wyflost-feest nam Alexander syne Wypsbrouwe Florentine ende bragt-se met hem tot syn Hof ende huys/ daer sy minnelijk te saemen leefden in goeden vrede/ God dienende/ waer dooz sy eenen goeden naem berckregen hebben dooz de heele stad van Metz.

Het gebiel dan op eenen tyd dat sy om hun selven wat te vermaeken met malkanderen wandelen gingen/ ende onder andere woor- den sprak Alexander tot Florentine: Liebe Wypsbrouwe ik bidde u dat gy my wilt oorlof geben/ want ik heb een opset gemaekt een reyse te doen om te besoeken het heylig Graf ons Heeren/ ende aldaer ook eene wyle tyds te streyden tegen de vanden Gods/ de Ongeloobige Sarazynen. Florentine dese haers mans begeerte verstaen hebbende/ was daer niet wel om te vzen/ ende seyde tot hem: weerden heer ende Man/ ik besoch op alle vrientschap dat gy dog wilt 't huys blyben/ want die reyse soude seer lang vallen/ ende aengesten mede dat ik een jong broutwenken ben/ soo forge ik ook dat de balsche tongen ten onrecht

myne eere beblekken souden/ want de wereld is vol valscheden ende logene. Ik bidde u/ blyst sy my/ ik sal u den tyd verklozen met genoegten/ met Musiek/ met snaerspel en met ander vermaek. Daer op antwoorde Alexander: dat is wel waer/ maer ten is de haen niet naer den Hemel/ oversulks bidde ik u om oorlof/ want ik denke myne reyse te volbrengen. Doen seyde Florentine: soo bid ik u dan beminden man/ dat gy u niet seer op iemand verlaeten wilt/ ende siet wel voor u/ in wat herbergen dat gy u vertrekt. Ik hope myn eer soo wel te bewaeren dooz de hulpe Gods/ dat men geen schande van my hoozen sal met de waerhepd. Doen seyde Alexander tot haer: o myn weezde alderlieffste Wrouw/ indien gy utwe woorden volbrengt/ ende utwe cere betwaert/ soo sal ik u lieber hebben ende meer eer betwysen dan ik opt gedaen hebbe/ is't dat God my spaert/ ende dat ik met gesonthepd wederkeere.

Doen Florentine dese woor- den verstaen had/ wiezd sy seer bedrukt en bezweet/ ende gaende alleen in haer kamer/ dede daer buerig- lijk haer Gebed/ seggende: O schoone Gods Moeder ende Maeg- get MARIA, Fonteyne van alle genade/ wilt my dog beschermen op dat ik in eer blyben mag/ ende dat mynen man sulken sinnen krey- ge dat hy by my blyve/ ofte laet

my eenigen anderen troost geben- ren/ dat bidde ik u/ o MARIA! eene vertroosterse aller bedrukter herten/ dooz't alderbitterste staen het welk gy onder het Krups stond doen't scherp snydende zweerd van de alderpynelijckste dzoefhepd utwe teer moederlijk hert doozsneed soo wanneer gy utwen Gebenedyden Sone Jesus Christus onsen Heere onschuldelyk ende met dypsend pynen saegt de dood sterben om onse sonden.

Hoe Alexander oorlof nam van Florentine om naer het heylig Land te reysen.

Florentine sende dat Alexander ganschelyk gesint was te vertrekken/ heeft hem onder andere kleederen gemaekt een heinde van d'alderbeste stoffe/ daer op stellende een schoon rood Krups begeerende dat hy dit rood teeken van getrouwighepd wilde bewaeren. Alexander heeft het genomen met soodae- nige belofte; ende alles gereed wesende tot de reyse/ heeft hy tot Florentine gesepd:

Alexander.

Du laet myn wapens en barnas al bereyden/ ik wil reypen ober berg en dal/ Ende niet eenen nacht rusten stille/ Daer ik den anderen rusten wille. Du oorlof broutw/ sonder weder- leggen/

Hier en moogt gy niet tegen seggen/ Daer zyt u tot deugd hegebende Ik sal't loonen keer ik lebende.

Florentine.

Heere/ myn herte is verschijkt en hegebende/ Du trekt/ God zy u salighepd gebende/ Behouden ryse gesondhepd aen lype Daer God weet in wat druk ik blybe.

Alexander.

Oorlof Wrouw hier en is geen lan- ger beraeden/ (saeden/ Bid booz my bertelph sonder ver- Oorlof Lief/ en blyst met God boozt/ Gods gratie betwaert u ongestoort.

Florentine.

Adieu mynen uytberkozen Heere soet Dien ik bemijn boven alle schat en goed/ Adieu mynen eenigen troost nu lebende/ Adieu die my nu zyt hegebende.

Alexander.

Oorlof Wrouw mynder sinnen ruste/ Oorlof al myns herte luste/ Oorlof myn lieffste lief getrouwe/ Oorlof berdyffster mynder routwe/ Oorlof die my zyt een honing-raet/ Oorlof de helster van mynen staet/ Oorlof lief na dien het moet zyn/ Oorlof wiens affschepden my doet pyn.

Daer desen dzoebigen oorlof zyn sy van malkanderen gescheyden met bedrukte herten en weenende

nogen / ende Alexander is weg gerepft naer Venetien ende van daer obergescheypt ende boozspoedelijck aengekomen in het Land van Sprten / alwaer / na dat hy een korte wyle tyds tegen de Ongeloobige gestreden had / wierd hy met nog seben andere Christene van de Sarazynen gebangen en booz den Soudan oft Koning van de Assyriens ende Moabitien gebragt / den welken tot hun sepde: gy-lieden zyt nu hier in myn geweld / maer want gy kloeke mannen zyt ter Wapenen ik geef u te kiezen / oft gy-lieden wilt de ploeg trekken of in het water verdrongen te worden. Alexander antwoorde: Heere het leven is soet / elk begeert te leven / hierom hebben wy liever de ploeg te trekken dan te sterben.

Doen wierd Alexander ende syne medegesellen in de ploeg gespannen / en dikwils met groote geesfelen geslaegen / dat hun-lieden het bloed van het lichaem afleef / soo dat sy daer onmaetige pynen leden / hoe wel dat elk syn upsterste beste dede. In welken arbeid nog dooz sweet / nog dooz regen / nog dooz't vergoren bloed en wierd syn hemde 't welk hy weg repfende van syn Hupsbroutw ontfing ende aendede / noyt verbuyt nog geberft / het welk hem iet goeds dede vermoeden. In dese benautsheyd nam hy synen toeflugt tot God / hem dikwils biddende om troost ende ber-

stand waer het hem salig. Ook aenriep hy de alderheyligste Maegde ende Moeder Gods Maria / op dat sy door haere boozsprake hem soude willen berkrppen syne verlossinge ende boven al de saligheyd spander ziele.

Hoe Alexander gebragt wierd voor den Soudan, die hem vragde waerom syn hemde soo reyn ende schoon bleef.

NMer dat den Soudan op eenen tyd met syn Heeren ende Edelen had goede cier gemacht / soo wierden sy onder malkanderen sprekende d'eene van genoegten / d'ander van swarigheyd / de derde van wysheyd. Doen sepde daer eenen / dat'er eenen Christen Ridder was / die soo lange met groote pynen in de ploeg gegaen had / daer hy dikwils nat geworden was soo van sweet als van regen ende bloed / en nogtans was syn hemde altyd supber / reyn ende onbersteten gebleven. Als den Soudan dit hoorde was seer verwondert / en dede den Christen booz hem komen dien hy vragde: O gy Christen / van wat land zyt gy in 't Christendom / hoe is uwen naem / en wie heeft u dat hemd gegeven dat altyd soo schoon en wit blyft / ende van geene dingen besmet word / ende daer toe blyft geheel en onbersteten: Den Christen antwoorde:

ik ben eenen Ridder ende Bozger der stad Metz / mynen naem is Alexander / ende myne deugdelijcke Vrouw gaf my dat hemde als ik vertrok / het welk aengesien het soo wit blyft vermoede ik dat sy in haer eere ende goede getrouwigheyd blyft. Daerom bid ik den almachtigen God dat ik haer met blydschap wederom sien mag. Doen sepde den Soudan / daer moet gy niet op denken dat gy uw wyf weder sien sult / want als gy niet meer werken kont dan sal men u verbranden oft in het water verdynken. Hier naer wierd Alexander weder weg geleid ende in de ploeg gespannen.

Doen riep den Soudan tot hem een deel van syne jonge Edelmannen en Heeren / seggende tot eenen die de Christen lands-taale wel konde; nu neemt gelds en goeds genoeg met u / en repft naer Lorrpen in de stad Metz / en doet soo veel neerstigheyd dat gy de Vrouw van desen Christen krygt tot uw wil / en spaert daer aen geld nog goed / op dat wy sien mogen of dat hemde beranderen sal. Den Ridder om te volbringen het bevel des Koning begaf sig terstond op den weg / ende reysde soo lang tot dat hy ten lesten quam binnen Metz in Lorrpen / daer hy t'huyt ging liggen in de vermaerdeste herberge van die Stad. Als hy ter tafel geseten was om t'eten / soo sepde hy Heer

Weerd / kende niet eenen Ridder van dese Stad genaemt Alexander / die ten heyligen Lande getrokken is / en is daer gedwongen de ploeg te trekken / hy sepde my selfs dat hy van dese Stad is / ende dat syne Hupsvrouw hier woont. Is dat alsoo ik sou syn Hupsvrouw geerne kennen ende sprekken. Den Weerd antwoorde hem ende sepde / mynen goeden vriend / het is soo gelijk Alexander geseyd heeft / ik ken hem en syn Hupsvrouw seer wel. Dit geseyd hebbende dede den Weerd Alexanders Vrouw ontbieden / dat sy tot synen Hups sou believen te komen / want daer was een Ridder gekomen van verre landen / die haer tydinge sou seggen van haeren man Alexander.

Als Florentine verstaen hadde dese Booscheyt / soe maecte sy haer selve cierlijck toe / ende quam in de herberge daer sy den Ridder seer vriendelijck ontfing / naer de maniere des lands / ende ging daer naer hy hem nedersitten / hem vragende naer haeren man Alexander. Doen aensag desen Ridder haer wenselijcke schoonheyd / ende sepde: seer weerde Vrouw / utwen man is in Turken gebangen / lyd groote pynen ende last / want hy gaet dagelijcks in een ploeg gebonden ende daer sal hy moeten sterben bermits syn leven met geen goud of silber af te kooppen is / maer begeerde my te wille te zyn

Ik sal goed pand stellen dat ik hem sal verlossen. Och ermen sepde sp/ ik hope dat hy 't niet is/ maer eenen anderen. Dan ik bid u/ segt my wat klederen heeft hy aen? Den Ridder sprak: hy heeft aen een schoon hemd geteehend met een rood kruys dat noyt bleek ontfangt in twee jaeren/ al heeft hy daer mede altyd in den ploeg gegaen. Als hy niet meer kan arbeypden dan sal men hem verbranden oft verdrinken/ maer wilt gy myne begeerte doen/ ik sal hem levende tot u senden. Doen Florentine dat hoorde wiste sy wel aen 't likteeken dat het Alexander haeren man was ende sy sepde: ik hoorde wel het moet aen mynen man sijn leven kosten oft aen my myn eere. Soo dat ik wil hier in myn eere verbeypden ende geben 't God op/ want als het God belieft/ sal het wel beteren. Het is ook beter eenen mensch vertoren dan God/ het is beter een lpf verloren dan een ziel/ want alle menschen lichaemen/ alle goud en silber/ alle kostelijckheyt/ alle levende dieren der aerde/ ja Hemel en aerde is niet te gelijken hy eene ziele die naer Gods beeld geschapen ende met sijn dierbaer Bloed gekogt is. Als den Ridder dit hoorde/ schepde hy van Florentine seer bedrukt van herten/ ende selde sig op den weg om weder naer sijn land in Turken te keeren/ hebbende te bergeeffsij n geld verteert/ en alle

spne repfen en arbeypden verloren gedaen. Florentine keerde ook seer droebig naer huys/ ende vertrook sig in haer kamer alleen/ bitterlijck weenende ende seggende: Och ermen wat heb ik nu gehoozt/ den bloed van traenen myn hert versmoort. Dooz die boodschap verdwypnt my swaerlijck kragt en spraeke: want ik sien gewaerelijck Dat mynen man in druk is. Ik en weet wat denken/ Pog doen. Och het herte dunkt my t'ontsinken; O aerde opend u wilt my obeitwelbe Gplaes waer sal ik laeten my selve Want alle vreugd die ik opt plag/ Al 't blp vermaek dat ik opt sag/ Al het lustig myn/ Al dat my verbyden mag/ Al dat my opt op het herte lag/ Is my nu sonder hope schyn/ Myn liefste troost myn ruste zyn/ Myn dzuks verbyper/ myn liefste aenschyn/ Myn alderlieffte oogen opslag/ Myn hoogste vertrouwen/ mynen Medecyn/ Mynen weerdsten/ die'er mag zyn/ Is nu gebangen. O we! och Pimmermeer en sien ik byden dag. Dies ik nu segge met herte floutwe Ter wereld is geen droeber bzoutwe. Laen/ soztune/ wat hebt gy my al leeds gekogt/ En hoe hebt gy aen my versogt/ Ende

Ende my gelaeten in die dangier/ Had gy hem dog hulpe gekogt/ Ik hadde 't lieber met myn bloed gekogt/ Dan men hem dus sel gebangen had. O Fortuna/ wankelbaerig rat/ Ik roepe byaek ober uw bestier/ Gy hebt mynen liefsten t'onder gekogt/ Ik en weet selfs nu geen regier/ Myn ziele smilt in dit droebig buer Dat gy Fortuna wel bluffchen mogt Ziel en lpf was aen hem geknogt. Dies segge ik met herten routwe/ Op d'aerde is geen droeber bzoutwe. Creurt nu met hem myn ziel en lpf Creur: nu myn herte/ want het liefste motpf Is gebangen daer nu druk op daelt Creurt nu al myn vreugd beklpf/ Creurt en maekt geen langer blpf Want my noyt lieber en onthaelt. My dogt dat my een sweerd doozstraelde Als hy oorlof nam aen my sijn wpf Myn kragt bestweek/ myn vreugd die faelde/ Myn herte was met een drukkige naelde Doozstrikt en doozsteken eben sijn/ Nu moet hy sterben/ myns hepls beklpf/ Dus saekt my de spraeke van grooten routw/ Ter wereld is geen droeber broutw.

Florentine maekt gereedschap om Alexander te zoeken.

Florentine een poosken tyd geweest ende gekermt hebbende ober d'ellende daer sy verstaen had haer man in geballen te zyn/ soo gesepd is/ nam eyndelijck booz haer naer Sprien te repfen/ ende haeren man/ ook met verpkel haers levens/ te zoeken: ende 's anderen dags haer bereydende tot de repse/ dede Pelgzijs klederen aen/ nam een klepne Harpe met haer/ ende volgde den Ridder tot Venetien in sijn herberge toe/ alwaer den Weerd haer vriendelijck ontfing ende willekom hiet/ en mit's het op den noen was/ leyde hy haer in de kamer daer den Ridder met meer andere ter tafel sat/ ende sepde/ Heer wilt gy met dese goede mannen wat eten? Florentine in't Pelgzijs kleeid antwoorde: Heer Weerd myn geld is luttel/ ende ik waere geerne nog boozder/ dies sorge ik geld te hozt te hebben om weder in myn klooster te komen: maer den Ridder sprak: Heer komt hier by ons siten eten ende goede eier maeken ik sal heden voor u betaelen. Den Pelgzijs dan na den Ridders wil at ende dzonk met hun. Als de tafel opgedaen was/ speelde den Pelgzijs soetelck op sijn Harpe/ ende song daer seer minnelck op/ soo dat hy al het geselschap verblepde/ ende den Ridder had daer

fulke genoegte in / dat hy hem
bzaegde / Heer / waer wilt gy he-
nen reysen? Den Pelgrim seide :
ik soude geerne besochten het heylig
Graf ons Heeren te Jerusaleem /
maer sozge dat my teer-geld ont-
bzyken sal. Den Ridder sprak : reys
mede ik sal't boor u betaelen utwe
schip-huer en mond-kost. Waerom
den Pelgrim blyde te schepen ging
met den Ridder en met veel koop-
lieden / daer hy genoegte maekte /
hun al den tyd verhoztende met te
spelen / op syn Harpe ende Becele /
ende daer onder soetelyk singende /
soo dat sy al met bzyngd ober qua-
men. Als het schip in de haef was
gingen sy allegader te land / ende
den Pelgrim bzaegde den Ridder
naer den weg van Jerusaleem ende
bedankte hem / seggende : God
die alles geschaepen heeft / loont u
de deugden die gy my gedaen hebt
want wy moeten nu schepden. Den
Ridder antwoorde : niet alsoo Heer
my verfoek is dat gy met my reys
tot onsen Koning / een maend hy
hem te blyben en hem wat genoegte
aen te doen / wat gy dan begeeren
sult / sal gegeven worden / dat be-
loof ik hy myn trouw.

Hoe Florentine als enen jongen
Pelgrim vertrok met den Ridder
tot synen Koning.

Den trok Florentine als een
Pelgrim met den Ridder tot
synen Koning / daer sy Alexander

bond in de ploeg gespannen / ende
groetende hem / maer hy en kende
syn wyf niet. Sy quaemen hy den
Koning / die den Ridder eerehjk
ontfangt / ende bzaegde hem ter-
stond hoe hy gebaeren was. Den
Ridder antwoorde : Heer Koning /
ik sal u de waerhepd seggen : ik
en sag noyt eersaemer nog vol-
standiger Vrouw dan Alexanders
wyf / soo dat ik haer tot mynen
wil niet krygen konde / ende had
ik haer daer toe bedwongen / ik
waer niet lebende van daer geraecht
mits de magt van haer Edele
Vrienden. Doen seide den Koning
laet ons goede ciere gaen maken.
Maer segt / van waer bzyngt gy
desen bzyndeling? Den Ridder ant-
woorde : Heer ik sag opt drolliger
Jongman / want hy heeft my den
langen weg verhozt ende hy kan
bele genoegten maken. Soo moet
hy een wyse hy ons blyben / seide
den Koning / en wat hy begeert
sal ik hem dan geben. Aldus be-
dreef den bzyndeling met syn Spel
ende sang groote bzyngd waer hy
dagte altyd hoe dat hy ook haest
booz syn selben eene genoegte sou
bertwerben. Dus heeft den Koning
hem begroet ende seide : Heer zyt
bzyhjk sonder gebaer wat gy van
my begeert / sal ik u geben. Als
nu de maend ten eynde was / daer
Florentine alle dagen naer gere-
kent hadde / ging sy tot den Rid-
der / ende seide : Heer de maend

is upt / Daer komt in onse Wech
eenen goeden tyd aen / oversulkx
moet ik naer Jerusaleem reysen /
ende boozts naer Engeland / waer-
om ik om oorlof bidde. Den Rid-
der seide het aen den Koning dat
den Pelgrim moest boozts reysen /
Als doen wierd hem daer boor een
giste geozdonneert / een seer schoon
Turks Weerd / en daer mede dup-
send goude Besanten / maer den
Pelgrim seide / neen Heer / dat weerd
en begeer ik niet / want ik wil te
boet besochten het Graf myns Heere
Jesns ; het geld begeer ik ook
niet / want ik wil mynen kost bid-
den om Gods wille / om alsoo de
armoede myns Heere na te volgen.
Van ik begeer een ander bede die
u wel te doen staet. Sy weet Heer
Ridder / dat ik hier in dit Land
alleen ben ende weet de wegen niet
nog verstaen de Caele / oversulkx
op dat ik myn bedebaert volbzy-
gen mag / ende besochten het heylig
Graf / daer ik om gekomen
ben / soo begeere ik boben al / dat
gy my nu wilt geben enen Chyris-
ten / die my een getrouwen Broe-
der zy om met my ober den weg
te gaen / want alleen te reysen sou
my al te verdzyetig zyn. Doen se-
de den Ridder / neemt enen met
naem Alexander / die sal u wel
dienen / op dat hem den Koning niet
meer siet / want anders soude ik
nog dikmaels beschimt worden om
dat my door hem groote schand ge-

beurt is. Den Pelgrim hem hou-
dende als oft hy dien niet kende /
seide : wel laet my sien wat man
dat het is. Sy gingen dan te sae-
men ter plaetse daer de Chyristenen
in de ploeg gingen / seer hard ge-
bonden / deerlyk klaegende / ende
elk om het meest biddende om ver-
loft te zyn. Ten lesten quaemen sy
aen de ploeg daer Alexander in ge-
spannen was / tot wie den Pelgrim
seide : Broeder wilt gy met my
ober weg reysen? Alexander niet
meynende verlost te worden / ant-
woorde met bedzykter herten : Gy
lieben Heer / oft den dag leefde
dat gy de magt had om my upt
desen last te helpen / ik soude myn
leben lang uben Dienaer syn en
myn leben booz u stelle. Doen sprak
den Pelgrim tot den Ridder : desen
Chyristen wil ik hebben / hy sal my
wel dienen op den weg. Alexander
wierd dan ontspannen upt de ploeg
ende obergelebert aen den Pelgrim.
Daer naer gaf hem den Ridder een
hry Selep-hryef met des Konings
Zegel / om bzyhjk ten heylige Grave
ende door al het land te gaen ende
te keeren. Daer dat sy dan hunnen
Bebaert ende Gods-dienst te Je-
rusaleem gedaen hadden / keerde sy
naer den zee kant toe / om weber
naer hys te keeren. Men de haebe
bonden sy enen Chyristen Prins die
met een schip ober zee wilde ende
den Pelgrim had hem / seggende :
laet ons dog om Gods wille mede

baeren. Den Prins antwoorde : dat sal u niet ontseyd zyn Heere / maer wy sorgen oft het schip te swaer gelaeden waere / en ook hebben wy des Konings Wy-geley niet. Doen toonde den Pelgrim aen den Prins des Konings brief en Zegel / dies hy bly was. Sy trokken dan de zeplen in den top / en liggende de ankers op / ende den schipper riep aldus :

Wel aen / wel aen al sonder spaezen t' Schepe / schepe laet ons vaeren. Laet dypben t' schip door wind en blagen /

Want ik dus binnen eenen dage Wel zeplde twee honderd mylen / Wy sullen landen in korte wylen / Den Heer hebt lof van t' soete laben. Ik sien van verre de Christen Haven.

Doen seyde Alexander.

God weest hertelyk gedankt / Dat ik sien t' Christenryk / daer ik twee iaeren

Soo buerig heb naer verlangd / Nu laet ik het land Syrien vaeren. Daer Jesus voor ons nederdaelde / En onse schuld aen t' Krups betaelde. Dies zy hem lof en eere t' aller tyd / En aen syne Moeder gebenedyd.

Sy sijn alsoo kortelinge sonder ongeluk overkomen. Als t' schip aen t' land was / gingen sy daer alle upt / ende den Pelgrim bad oozlof aen den Prins / die tot hem seyde : Heer / uw schip-huer en

mond-kost sal ik booz u ende uwen Broeder betaelen / dies gedenkt my in uw gebeden. Den Pelgrim seyde : dat loont u God met de eeuwige bzeugd als uw ziel van hier schepd. Soo dan oozlof genomen hebbende van den Prins / reysden t' saemen naer Metz / en hadden op den weg tusschen malkanderen vele woorzen en Alexander verhaelde dikwils dat hy soo eereijke en deugdelijke Vrouw had. Als sy nu op twee dag-reysens na hy de Stad Metz quamen / seyde den Pelgrim / Broeder Alexander nu moeten wy schepden / hier is den weg om naer myn hups te trekken. Waer af Alexander dzoebte wierd / ende seyde : Ik dank u booz de broederlijke trouwe die gy my gedaen hebt / maer ik bidde u / komte met my naer Metz / ik ende myne vrienden sullen u groote eere ende deugd betoonen en minnelijk ontfangen / verstaende de groote trouwe die gy my gedaen hebt. Broeder Alexander sprak den Pelgrim / ik en mag om groote redenen niet langer van hups blyben / dan ik bid u / geefst my een kleyn stukken upt uw hemde / op dat ik het aen andere mag toonen ende uw gedagtig zyn. Dat sal ik geerne doen sey Alexander / en al wat ik vermag met lyp en bloed. dat sal ik u betypsen. En tot meer versekeringe schreef Alexander met syn eppen hand twee Brieven / den eenen upt den ander

ren gesneden van gelijken inhoud / ende gaf den eenen aen den Pelgrim ende beviel den anderen. Alsoo oozlof van malkanderen nemende / trok den Pelgrim haestelijc door eenen anderen weg naer de stad Metz / ende was eenen dag eer t' hups als Alexander.

Soo haest als Florentine t' hups was gekomen / dede sy de Pelgrims kleederen upt / trok haere gewoone klederen aen / ende vercierde haer selven / verwaggende de komste haers Mans. Den swager van Alexander vernemende de komste van Florentine / ging met eenen grammen moed tot haer / seggende : Gy gevalsche / oneerelijke en onge trouwe Vrouw / waer spt gy soo lang geweest ? Ik en kan niet anders denken oft gy hebt met andere ligte vrouwen agter land geloopt / komt Alexander weder te land / ik sal het hem seggen. Florentine antwoorde sagtmoedelijc / daer sal ik niet voor sorgen als men de waerheyt seggen sal. Soo liep den dag ten abond / en de Vrouw hield niet op den Heer om syne Goddelijke Gzatie te bidden / ende ging gerustelijc slapen.

's Anderdags voor den noen quam Alexander in de stad Metz / ende ging terstond tot synen hupsen en Hobe / daer hy syn Vrouw bond / die hem seer minnelijk ontfangen heeft. Als Alexanders Vrienden ende Maegen hoorzen dat hy ge-

komen was / quamen sy hem alle willekom heeten. Maer den swager seyde hem hoe dat syne Hups vrouw schandelijc met eenen anderen langen tyd weg geweest was. Daer op sprak Alexander : ik hope dat het soo niet is gelijc gy segt / maer daer af willen wy nu niet spreken / laet ons gaen eten / drinken en bzoelijc zyn.

Florentine word van haere Vrienden belogen, maer herkent van haeren Man en heel onnoosel bevonden.

Als de Vrienden met Alexander ende syne Vrouw ter tafel satten ende goede cier maekten / soo bzaegde den swager hoe die reyse soo lang geduert had. Doen vertelde Alexander alle syn kranke avontueren / ende hoe dat hy verloft was door een Pelgrim die het H. Graf besogt. Den swager hoorende die droebe geballen ende Alexanders groote azmoede wierd gram op Florentine / en seyde : o Alexander / ik verwonder my waer uw wyf mag geweest hebben / niemand van ons heeft haer in 14 maanden gesien / boozwaer sy heeft ons alle groote schande aengedaen. Florentine ontschulde sig naer haer beste / maer haere woorzen wierden niet gehoozt want Alexander seyde : indien dat waer is / ik sal-se met honden doen ten Hobe uptiaegen. Doen stont sy op van de tafel en ging bedroeft

weg. Ten lesten bond sy geraeden haer selven als eenen Belgim aen haeren Man te beztoonen. Sy trok de Belgims kleederen aen / ging boor Alexanders Hof staen / sloeg op de Harpe ende had om hooft.

Daer hoor ik singen mynen lieben Broeder / sprak Alexander / die my verlost heeft / haest u ende haelt hem met eeren binnen. Als Florentine ingquam / septe Alexander : zyt willekom mynen liefften Broeder / en dede hem aen tafel sitten nevens syn zpe / ende dankte hem seer van de deugd die hy hem hetwefen had in synen grooten nood. Doen ging Florentine ter tafel sitten verbergende haer aensigt soo sy best konde / en septe : waer is uwre eerelijke Drouw / daer gy my soo dikwils op den weg af gesept hebt. Alexander antwoorde sy was hier terfond. Doen septe den swager / ik heb haer doen soeken op dat sy hier komt maer niemand kan haer binden. Wy mogen haer wel vergeten septe de andere die daer saten / sy wilt haer gewoonte niet laeten / sy sal booz seker hepmelijck weg-gedaen syn / maer niemand heeft haer op straet gesten. Doen sprak Alexander : och / het zy God geklaegt dat ik de ellendige Belgimagine dede / waer in ik van de ongelooibige Sarazymen soo scherpe gebangen ende twee jaeren lang soo breezelijck in de ploeg gespannen was / krygende soo me-

nigen harten slag dat my het bloed somtyds ten lybe astiep van alle kanten / als oft ik daer mede had obergoten geweest / en dat ik nu die goote schande en oneere hooren moet. Doen stont Florentine op van de tafel booz alle die Gasten / ende septe : Alexander / weet dat g'een eerelijcker en better Drouw hebt dan gy meymt. Dit seggende liet sy opentlijck haer aensigt sien / en dede het deksel van haer hooft booz alle die daer saten / ende soo veel quaed van haer gesproken hadden. Besiet my wel oft ik nu wyf niet ben : Ik hope myn eer nog soo reyn ende onbesmet te hebben als ik had doen gy van my sepyde. Daer is het stuk van uwre hende het welk gy my op de reys tot een gewaerig likteeken gaest / neemt dat ende set het in de stede / ende daer is ook den brief met des Konings Zegel / die ons den Ridder gaf aen de ploeg doen ik soo neerstelijck arbeypde om u te verloffen / te bebrypden en te verblipden. Soo mogen sy weten waer ik nu geweest ben dese veertien maenden lang. Als dit de Dzienden hoorzen van groote verwonderinge wisten niet wat seggen / maer Alexander dede haer beste kleederen brengen ende nederballende op synen knien had haer met traenen om bergiffenis van het onrecht dat hy haer opgelept had ende septe.

Alexander.

Vergeest het my bloeme die in myn verhoogten leeft / Zyt willekom die myn vermogen heeft.

Gebenedyd zy den dag die u eerst sag. Gebenedyd zy de borste die u heeft gelaest / ende het lichaem daer gy in laegt. Gebenedyd zy d'aerde daer gy op staet. Och / sonder u waer ik dood geplaeft. Onschuldelyk van de Turken quaed. Gebenedyd zy uw deugdelpke daed.

Ik danke God van syn bystand die hy my dooz u / Lief / toefond Vergeest my dog wat ik heb gesept. Ten onrecht tegen uw eerbaerheyt. Mi myn lebe sal ik u dienst betwysse. Derre boben my sal uwe eere rijse.

Daer naer leefden sy minnelijck in goeden vrede met malkanderen / ende Alexander vergat noyt / soo lang als hy leefde / de weldaed / den last / grooten arbeyp en wonderlijck perpkel dat syn deugdsaeme Drouwe booz hem onderstaen had / waer hy eerde haer groote lijks / ende sogt haer altyd te believen. Sy diende beyde neerstelijck onsen lieben Heer / onderhoudende syn Goddelijcke Geboden naer hun beste vermogen. Ende alle jaeren hielben sy Gedagtenisse ofte Jaergetyd van Alexanders verlossing / ende waeren dan brolijck met hunne Dzienden / maekende blyde ciere / sonder nogtang onsen Heer te vergeten.

Hoe Florentine eene heete Kortse krygt, waer af sy sterft.

Het gebiel dan op eenen tyd / als Alexander hiel het Jaergetyd sonder verlossing / naer gewoonte ende brolyck was met synen Dzienden / dat de goede Florentine met eene straffe kortse wierd bevangen / soo dat sy haer qualijck geboelde / ende septe tot al het geselschap dat daer was : **I**s hier breugdelpke boben maecten Daerom moer ik my bad gelaeten Dan ik ben / want ik bebaen Met siekte. Och ik moet my tot ruste begeben. **O** Maria Moeder van het leben. Ik dogt ik heb de dood gelaen.

Alexander segt tot Florentine.

Ik sal om de Medecynen senden / Die met recepten sullen de siekte van u wenden.

De zieke Florentine spreekt.

Neen / myn siekte en is met geene medecynen t'enden / Want noyt Meester in konste soo groot / Die eenigen raed wist tegen de dood / Geen Meester kan my vermaeken. Van God den Schepper aller sacker. Men hem hangt myn sterben en leben.

Alexander.

Ik hope hy sal u syn troost geben/
Troeft hem aen hy sal u gesondheyt
senden.

Florentine.

Aen/ 't tpdelphk genesen moet hier
epnden.

Maer 't genesen is Gods Ryk te
erven/
En het sterben is der ziele beerben
Dit is het sterben en het genesen
dat wy meenen.

Florentine Maria aenroepende,
seyde :

Maria Moeder der genaede/
O Moeder der barmhertigheyt/
Komt my in desen nood te staede/
En als myn ziele van my scheepd/

Die utwen Sone voor syn liden
Verlost heeft van de helsche dood/
Wilt die van Satans magt bebyp-
den/
En setten haer op utwen schoot.

Korts daer naer dede Alexander syn
Huysvrouw eereylyk begraeven
met schoone Diensten.

TEn laesten overleed de goede
Florentine tot groote droefheyt
van Alexander haeren Man/ den
welken haer eereylyk en met schoone
Diensten dede begraaven. Als hy
syne bedingen gebaen had/ selde
voortaan synen wil in Gods wil/
en leefde nog eenen tyd van iae-
ren/ God neerstelyk dieneude/ en
quam tot een salig eynde/ het welk
ons den almogenden God ook ver-
leene.

AMEN.

SLUYT-REDEN.

Gy Vrouwen die dit Boek leest, oft zult hooren lezen,
Weest eerbaer, heusch en goed, zoo zult gy zalig wezen.

APPROBATIE.

DESEN Boek genoemt den Vrouwen-Peirle, sal profytelyk tot onder-
rigtinge van de Jongheyd en andere mogen gedrukt worden, op dat
een ieder lesende de verduldigheyt van HELENA, de zagtmoedigheyt
van GRISELDIS, en de getrouwigheyt van FLORENTINE, dese dry
Deugden mag oeffenen en doen uytschryven in syne Werken tot exempel
van andere. Gegeven tot Brussel den 9 April 1711.

GEORGIUS JODOGNE, Pastoor van St. Nicolaes,
Keurder der Boeken.

